KOMISSION PÄÄTÖS,

annettu 19 päivänä joulukuuta 2012,

valtiontuesta SA.20829 (C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)) Ei-kaupallisten yhteisöjen tiettyihin tarkoituksiin käyttämille kiinteistöille myönnettävää vapautusta kunnallisesta kiinteistöverosta koskeva järjestely, jonka Italia on toteuttanut

(tiedoksiannettu numerolla C(2012) 9461)

(Ainoastaan italiankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2013/284/EU)

EUROOPAN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 108 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on mainittujen artiklojen mukaisesti kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa ([1]) ja ottanut huomioon nämä huomautukset,

sekä katsoo seuraavaa:

1. MENETTELY

(1) Komissiolle tehtiin vuonna 2006 useita kanteluja kahdesta järjestelmästä, jotka koskivat vapautusta kunnallisesta kiinteistöverosta (*Imposta Comunale sugli Immobili, ICI*) ja oikeushenkilöiden tuloveroasteen alennusta. Tarkemmin sanoen kyse on seuraavanlaisista järjestelmistä:

(a) kunnallisesta kiinteistöverosta myönnettävä vapautus ei-kaupallisten yhteisöjen kiinteistöille, joissa harjoitettava toiminta liittyy yksinomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon, koulutukseen, majoitukseen, kulttuuriin, virkistykseen ja urheiluun sekä uskontoon ja uskonnollisten menojen (jumalanpalvelusten) järjestämiseen (30 päivänä joulukuuta 1992 annetun lakiasetuksen nro 504 7 §:n 1 momentin i alamomentti);

(b) tuloveroasteen alentaminen puoleen 29 päivänä syyskuuta 1973 annetun tasavallan presidentin asetuksen nro 601 6 §:ssä tarkoitettujen oikeushenkilöiden osalta; säännös koskee lähinnä sosiaaliturvalaitoksia, voittoa tavoittelemattomia oppi- ja tutkimuslaitoksia sekä hyväntekeväisyys- ja koulutuslaitoksia (uskonnolliset yhteisöt mukaan lukien). Säännöksen soveltamisalaan kuuluvat myös sosiaalisesta asuntotuotannosta vastaavat itsenäiset yhteisöt sekä yksinomaan kulttuurin alalla toimivat säätiöt ja yhdistykset.

(2) Komissio pyysi sille toimitettujen, edellä mainittua kunnallisesta kiinteistöverosta myönnettävää vapautusta koskevien kantelujen vuoksi Italian viranomaisilta lisätietoja 5 päivänä toukokuuta 2006. Italian viranomaisten 6 päivänä kesäkuuta 2006 toimittamien tietojen perusteella ja sen jälkeen kun eräät kunnallista kiinteistöveroa koskevien sääntöjen muutokset olivat tulleet voimaan, komission yksiköt ilmoittivat kantelujen tekijöille 8 päivänä elokuuta 2006 päivätyllä kirjeellä, että alustavan arvioinnin perusteella asiassa ei ollut tarpeen aloittaa tutkintaa.

(3) Kantelun tekijät kuitenkin korostivat 24 päivänä lokakuuta 2006 päivätyssä kirjeessään uudelleen, että ei-kaupallisille yhteisöille myönnettävä vapautus kunnallisesta kiinteistöverosta on vastoin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', 107 artiklan 1 kohdan määräyksiä. Komission yksiköt toistivat kantelun tekijöille osoitetussa, 14 päivänä marraskuuta 2006 päivätyssä kirjeessään kantansa, jonka mukaan niiden käytettävissä olevien tietojen perusteella kyseistä vapautusta ei ollut tarpeen tutkia lähemmin.

(4) Tammi- ja syyskuussa 2007 komissio sai kantelun tekijöiltä jälleen kirjeet, jotka koskivat vapautusta kunnallisesta kiinteistöverosta. Kantelun tekijät kiinnittivät 12 päivänä syyskuuta 2007 päivätyssä kirjeessä komission huomion 22 päivänä joulukuuta 1986 annetulla tasavallan presidentin asetuksella nro 917 vahvistetun tuloverolain (*Testo unico delle imposte sui redditi*) 149 §:ään. Kantelun tekijöiden mukaan kyseisessä pykälässä myönnetään suotuisa verotuskohtelu ainoastaan kirkollisille yhteisöille ja amatööriurheiluseuroille.

(5) Komissio kehotti 5 päivänä marraskuuta 2007 päivätyssä kirjeessään Italian viranomaisia ja kantelun tekijöitä toimittamaan lisätietoja kaikista kantelun tekijöiden etuuskohteluksi väittämistä säännöksistä. Italian viranomaiset toimittivat pyydetyt tiedot 3 päivänä joulukuuta 2007 ja 30 päivänä huhtikuuta 2008 päivätyillä kirjeillä. Kantelun tekijät toimittivat lisätietoja 21 päivänä toukokuuta 2008 päivätyllä kirjeellä.

(6) Kantelun tekijät lähettivät 20 päivänä lokakuuta 2008 virallisen ilmoituksen (SEUT-sopimuksen 265 artikla), jossa ne vaativat komissiota aloittamaan muodollisen tutkintamenettelyn ja antamaan niiden kanteluihin perustuvassa asiassa virallisen päätöksen.

([1]) EUVL C 348, 21.12.2010, s. 17.

(7) Komissio lähetti Italian viranomaisille viimeisen tietopyynnön 24 päivänä marraskuuta 2008, ja nämä vastasivat siihen 8 päivänä joulukuuta 2008.

(8) Komission yksiköt ilmoittivat kantelun tekijöille 19 päivänä joulukuuta 2008 päivätyllä kirjeellä katsovansa alustavan arvioinnin perusteella, että riidanalaiset toimenpiteet eivät näyttäneet sisältävän valtiontukea ja ettei tutkintaa sen vuoksi ollut tarpeen jatkaa.

(9) Italian valtiovarainministeriö lähetti 26 päivänä tammikuuta 2009 kiertokirjeen 2/DF, jäljempänä 'kiertokirje', jossa täsmennetään ei-kaupallisille yhteisöille kunnallisesta kiinteistöverosta myönnettävän vapautuksen soveltamisalaa. Kantelun tekijät ilmoittivat komissiolle 2 päivänä maaliskuuta 2009 päivätyssä kirjeessä olevansa tyytymättömiä voimassa olevaan lainsäädäntöön ja arvostelivat edellä mainittua kiertokirjettä.

(10) Kantelun tekijät ottivat komissioon yhteyttä jälleen 11 päivänä tammikuuta 2010, tällä kertaa sähköpostitse, ja pyysivät sitä aloittamaan muodollisen tutkintamenettelyn muun muassa kiertokirjeen sisällön perusteella. Kiertokirjettä tarkasteltuaan komission yksiköt vastasivat kantelun tekijöille 15 päivänä helmikuuta 2010 päivätyssä kirjeessä toistaen 19 päivänä joulukuuta 2008 päivätyssä kirjeessä esitetyt perustelut.

(11) Kantelun tekijöistä kaksi nosti 26 päivänä huhtikuuta 2010 Euroopan unionin tuomioistuimessa kumpikin erillisen kumoamiskanteen 15 päivänä helmikuuta 2010 päivättyä komission kirjettä vastaan ([2]). Kantajien pyynnöstä asiat poistettiin unionin yleisen tuomioistuimen rekisteristä 18 päivänä marraskuuta 2010 ([3]).

(12) Komissio päätti 12 päivänä lokakuuta 2010 aloittaa SEUT-sopimuksen 108 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun muodollisen tutkintamenettelyn, jäljempänä 'menettelyn aloittamista koskeva päätös', joka koskee ei-kaupallisten yhteisöjen tiettyihin tarkoituksiin käyttämille kiinteistöille myönnettävää vapautusta kunnallisesta kiinteistöverosta ja tuloverolain 149 §:n 4 momenttia ([4]). Menettelyn aloittamista koskeva päätös, jossa komissio kehottaa asianomaisia esittämään huomautuksensa, julkaistiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* 21 päivänä joulukuuta 2010 ([5]).

(13) Italian viranomaiset pyysivät 10 päivänä marraskuuta 2010 päivätyllä kirjeellä jäljennöksiä kirjeistä, jotka komissio oli lähettänyt kantelun tekijöille vuosina 2006–2010. Kirjeet toimitettiin Italian viranomaisille 2 päivänä joulukuuta 2010.

(14) Komissio vastaanotti 21 päivän tammikuuta 2011 ja 4 päivän huhtikuuta 2011 välisenä aikana huomautuksia menettelyn aloittamista koskevasta päätöksestä 80 asianomaiselta, jotka luetellaan tämän päätöksen liitteessä 1.

(15) Komissio vastaanotti 2 päivänä maaliskuuta 2011 päivätyllä kirjeellä Italian viranomaisilta huomautuksia menettelyn aloittamista koskevasta päätöksestä. Tämän jälkeen komissio toimitti asianomaisten esittämät huomautukset Italian viranomaisille, jotka esittivät niistä omat huomautuksensa 10 päivänä kesäkuuta 2011.

(16) Italian viranomaisten ja komission yksiköiden välillä pidettiin tekninen kokous 19 päivänä heinäkuuta 2011.

(17) Italian viranomaiset ilmoittivat komissiolle 15 päivänä helmikuuta 2012 päivätyllä kirjeellä, että ne aikoivat antaa kunnallisesta kiinteistöverotuksesta uudet säännöt ja että kunnallinen kiinteistövero (*Imposta Comunale sugli Immobili*, ICI) oli 1 päivästä tammikuuta 2012 alkaen korvattu uudella kiinteistöverolla (*Imposta Municipale Propria, IMU*).

(18) Sen jälkeen kun Italian viranomaiset olivat 24 päivänä maaliskuuta 2012 hyväksyneet lain nro 27, jossa vahvistetaan muun muassa uudet säännökset vapautuksen myöntämiseksi uudesta IMU-verosta tiettyä toimintaa harjoittaville ei-kaupallisille yhteisöille ja viitataan eräiden määritelmien osalta 16 päivänä toukokuuta 2012 annettuun täytäntöönpanosäädökseen, komissio pyysi Italian viranomaisilta lisätietoja 16 päivänä toukokuuta 2012.

([2]) Ks. asiat T-192/10, Ferracci v. komissio (EUVL C 179, 3.7.2010, s. 45), ja T-193/10, Scuola Elementare Maria Montessori v. komissio (EUVL C 179, 3.7.2010, s. 46).

([3]) EUVL C 30, 29.1.2011, s. 57.

([4]) Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä komissio katsoi, että tuloveroasteen alentaminen puoleen tasavallan presidentin asetuksen nro 601/73 6 §:ssä tarkoitettujen oikeushenkilöiden osalta saattaa olla voimassa olevaa tukea (ks. johdanto-osan 18 kappale), mutta täsmensi samalla tutkivansa tätä toimenpidettä voimassa olevaa tukea koskevassa erillisessä menettelyssä, joka aloitettiinkin helmikuussa 2011. Tasavallan presidentin asetuksen nro 601/73 6 §:ssä tarkoitettuja oikeushenkilöitä ovat: a) sosiaalihuollon alalla toimivat yhteisöt ja laitokset, keskinäiset vakuutusyhtiöt, sairaalat, avustus- ja hyväntekeväisyystoimintaa harjoittavat yhtymät; b) koulutuslaitokset ja voittoa tavoittelemattomat yleishyödylliset oppi- ja tutkimuslaitokset; tiedeyhteisöt; akatemiat sekä historialliset, kirjalliset ja tieteelliset säätiöt ja yhdistykset, jotka tavoittelevat ainoastaan kulttuurisia päämääriä; c) yhteisöt, joiden päämäärät liittyvät lain perusteella hyväntekeväisyyteen ja opetustoimintaan; c a) sosiaalisesta asuntotuotannosta vastaavat itsenäiset yhteisöt ja niiden yhteenliittymät.

([5]) Ks. alaviite 1.

(19) Komissio sai 27 päivänä kesäkuuta 2012 kantelun tekijöiltä lisätietoja, muun muassa uutta IMU-veroa koskevia huomautuksia, jotka toimitettiin 6 päivänä heinäkuuta 2012 asianomaiselle jäsenvaltiolle, jotta tämä voisi esittää niistä omat huomautuksensa.

(20) Italian viranomaiset toimittivat komissiolle 5 päivänä syyskuuta 2012 päivätyllä kirjeellä sekä pyydetyt tiedot että kommenttinsa asianomaisten esittämistä huomautuksista, jotka oli toimitettu Italian viranomaisille 6 päivänä heinäkuuta 2012.

(21) Italian viranomaiset toimittivat komissiolle 21 päivänä marraskuuta 2012 päivätyllä kirjeellä jäljennöksen uuden IMU-veron täytäntöönpanoasetuksesta, joka oli annettu 19 päivänä marraskuuta 2012.

2. TOIMENPITEIDEN KUVAUS

2.1. Ei-kaupallisille yhteisöille myönnettävä vapautus kunnallisesta kiinteistöverosta

(22) Italian viranomaiset ottivat vuonna 1992 käyttöön kunnallisen kiinteistöveron (*Imposta Comunale sugli Immobili, ICI*). Kuten 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa lakiasetuksessa nro 504 säädetään, ICI-vero peritään kaikilta luonnollisilta ja oikeushenkilöiltä, jotka ovat kiinteistönhaltijoita (omistus-, nautinta-, käyttö- tai hallintaoikeuden tai pitkäaikaisen vuokrasopimuksen nojalla). Vero peritään riippumatta siitä, asuuko henkilö kiinteistössä vai ei, ja riippumatta sen käyttötarkoituksesta. Vero määräytyy kiinteistön katasteriarvon perusteella.

(23) Lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentin mukaan ICI-verosta vapautetaan kiinteistöt, joita ei-kaupalliset yhteisöt käyttävät yksinomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon, koulutukseen, majoitukseen, kulttuuriin, virkistykseen ja urheiluun sekä uskontoon ja uskonnollisiin menoihin (jumalanpalvelusten) liittyvään toimintaan.

(24) Syyskuun 30 päivänä vuonna 2005 annetun asetuksen nro 203 ([6]) 7 §:n 2 a momentin mukaan lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettua verovapautusta sovelletaan kaikkeen kyseisessä alamomentissa mainittuun toimintaan, vaikka se olisi luonteeltaan kaupallista. Heinäkuun 4 päivänä 2006 annetun asetuksen nro 223 ([7]) 39 §:n mukaan vapautusta sovelletaan vain jos kyseinen toiminta ei ole luonteeltaan yksinomaan kaupallista.

([6]) Vahvistettu laiksi 2.12.2005 annetulla lailla nro 248.
([7]) Vahvistettu laiksi 4.8.2006 annetulla lailla nro 248.

(25) Italian viranomaiset ovat täsmentäneet, että 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettua vapautusta kunnallisesta kiinteistöverosta sovelletaan vain jos kumpikin seuraavista edellytyksistä täyttyy:

i. kiinteistön on oltava ei-kaupallisen yhteisön käytössä ([8]). Lain määritelmän mukaan ei-kaupallisia yhteisöjä ovat erilaiset julkiset ja yksityiset yhteisöt, jotka eivät ole yrityksiä ja joille kaupallisen toiminnan harjoittaminen ei ole yksinomainen tai pääasiallinen tavoite;

ii. kiinteistöä on käytettävä yksinomaan 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettuun toimintaan.

(26) Italian viranomaiset täsmensivät 26 päivänä tammikuuta 2009 päivätyssä kiertokirjeessä 2/DF, mitkä yhteisöt voitaisiin katsoa ei-kaupallisiksi yhteisöiksi, ja sen, millaista toimintaa näiden yhteisöjen on harjoitettava voidakseen hyötyä kyseisestä vapautuksesta.

(27) Kiertokirjeessä muistutetaan, että ei-kaupalliset yhteisöt voivat olla joko julkisia tai yksityisiä. Julkisia ei-kaupallisia yhteisöjä ovat muun muassa seuraavat: valtionhallinto, alue- ja maakuntahallinto, kunnat, kauppakamarit, terveydenhuoltolaitokset, yksinomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tehtäviä hoitavat julkiset yhteisöt, muut kuin liiketoiminnalliset julkiset yksiköt, sosiaalihuoltolaitokset, yliopistot ja tutkimuslaitokset sekä henkilökohtaisia palveluja tarjoavat julkiset laitokset. Esimerkkeinä yksityisistä ei-kaupallisista yhteisöistä kiertokirjeessä mainitaan yhdistykset, säätiöt ja lautakunnat, valtiosta riippumattomat organisaatiot, amatööriurheiluseurat, vapaaehtoisjärjestöt, verotuksessa voittoa tavoittelemattomiksi yhteisöiksi katsotut yhteisöt sekä katoliseen kirkkoon ja muihin uskontokuntiin kuuluvat kirkolliset yhteisöt.

(28) Kiertokirjeessä täsmennetään lisäksi, että ICI-verosta vapautetuissa kiinteistöissä harjoitettavaa toimintaa ei pitäisi olla saatavilla markkinoilla ([9]) ja että toiminnan tarkoituksena olisi oltava vastaaminen sosiaalisiin tarpeisiin, joita julkiset organisaatiot tai yksityiset kaupalliset toimijat eivät aina pysty täyttämään.

([8]) Tarkemmin sanoen lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa viitataan tasavallan presidentin asetuksen nro 917/86 87 §:n [nykyään 73 §], 1 momentin c alamomentissa tarkoitettuihin oikeushenkilöihin. Kyseisessä säännöksessä määritellään 'ei-kaupallinen yhteisö'.
([9]) Ks. kiertokirjeen 5 kohta.

(29) Kiertokirjeessä mainitaan kunkin 7 §:n 1 momentin i alamomentissa mainitun toiminnan osalta useita kriteereitä, joiden perusteella voidaan selvittää, milloin toimintaa on pidettävä ”ei yksinomaan kaupallisena” ([10]).

(30) Vuoden 2012 alusta ICI-vero on korvattu uudella kunnallisella kiinteistöverolla (*Imposta Municipale Propria*, IMU). Vuonna 2012 myös tarkistettiin ei-kaupallisilta yhteisöiltä perittävää kunnallista kiinteistöveroa koskevia määräyksiä, kuten 5 jaksossa selostetaan.

2.2. **Tuloverolain 149 §**

(31) Tuloverolain (*Testo unico delle imposte sui redditi*) 149 § on lain II osaston III luvussa. Lain II osastossa säädetään yhteisöjen tuloverotuksesta ja III luvussa vahvistetaan ei-kaupallisiin yhteisöihin sovellettavat verotussäännökset, kuten säännöt veroperusteen laskemista ja tällaisten yhteisöjen verottamista varten ([11]). Lain 149 §:ssä vahvistetaan edellytykset, joiden täyttyessä yhteisöä ei enää luokitella ”ei-kaupalliseksi yhteisöksi”.

(32) Tuloverolain 149 §:n 1 momentissa säädetään erityisesti, että yhteisö menettää asemansa ei-kaupallisena yhteisönä, jos se harjoittaa pääasiallisesti kaupallista toimintaa kokonaisen verokauden ajan.

(33) Tuloverolain 149 §:n 2 momentissa määritellään yhteisön ”kaupallinen luonne” sen perusteella, saako se pääosan tuloistaan kaupallisesta toiminnasta vai esimerkiksi avustuksista tai liittyykö sen kiinteistöomaisuus valtaosaksi kaupalliseen toimintaan vai johonkin muuhun toimintaan ([12]). Yhteisöjen oikeudellinen muoto ei vaikuta niiden luokitteluun ei-kaupallisiksi yhteisöiksi.

(34) Tuloverolain 149 §:n 4 momentissa säädetään, että edellä mainittuja säännöksiä (149 §:n 1 ja 2 momenttia) ei sovelleta kirkollisiin yhteisöihin, joilla on siviilioikeudellinen oikeushenkilöys, eikä amatööriurheiluseuroihin.

3. **PERUSTELUT MUODOLLISEN TUTKINTAMENETTELYN ALOITTAMISELLE**

(35) Komissio aloitti muodollisen tutkintamenettelyn, joka koskee ei-kaupallisten yhteisöjen tiettyihin tarkoituksiin käyttämille kiinteistöille myönnettävää vapautusta kunnallisesta kiinteistöverosta (ICI), koska toimenpide näytti täyttävän SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa määritellyt edellytykset, joiden perusteella sitä voitaisiin pitää valtiontukena. Samalla komissio aloitti muodollisen tutkintamenettelyn, joka koskee tuloverolain 149 §:n 4 momenttia, koska edellytyksiä, joiden vuoksi yhteisö voi menettää asemansa ei-kaupallisena yhteisönä, ei sen nojalla sovelleta kirkollisiin yhteisöihin eikä amatööriurheiluseuroihin.

(36) Selvittääkseen, olivatko kyseiset toimenpiteet vakiintuneessa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla valikoivia ([13]), komissio määritti ensin kunkin toimenpiteen taustalla olevan verojärjestelmän ja arvioi, poikkesiko toimenpide kyseisestä järjestelmästä. Jos kyseessä oli poikkeus, komissio selvitti, oliko se perusteltu, kun otetaan huomioon verojärjestelmän luonne ja kokonaisrakenne.

([10]) Esimerkkinä tästä voidaan mainita, kuten menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä todetaan, että sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimintojen osalta kiertokirjeessä vaaditaan viranomaisten kanssa tehty sopimus. Koulutustoiminnan osalta kiertokirjeessä näytettäisiin vaativan ensinnäkin niiden pakollisten perusperiaatteiden noudattamista, jotka takaavat, että harjoitettava toiminta on verrattavissa valtion harjoittamaan vastaavaan toimintaan. Toiseksi vaaditaan, että mahdolliset hallinnointia varten kerätyt etumaksut sijoitetaan uudelleen samaan koulutustoimintaan. Jos elokuvateattereiden pitäjät haluavat hyötyä verovapautuksesta, kiertokirjeessä asetetaan niille velvoitteeksi toimia vain tietyillä markkinasegmenteillä (kulttuuri- ja yleensä laatuelokuvat sekä lastenelokuvat). Majoitusalalla verovapautuksen edellytyksenä on vastaavasti markkinahintaa edullisempien hintojen soveltaminen ja toiminta, joka ei vastaa tavanomaista hotellitoimintaa.

([11]) Ks. tuloverolain 143 § ja sitä seuraavat pykälät. Yleensä ei-kaupallisten yhteisöjen kokonaistulot muodostuvat kiinteistö- ja pääomatuloista sekä erilaisista muista tuloista (tuloverolain 143 §). Ei-kaupalliset yhteisöt voivat valita tulojensa määrittämistä varten yksinkertaistetun järjestelmän, kunhan tietyt edellytykset täyttyvät (tuloverolain 145 §).

([12]) Tuloverolain 149 §:n 2 momentissa tarkoitettu arviointi voidaan laatia seuraavien tekijöiden perusteella: liittyykö kiinteistöomaisuus enemmän kaupalliseen toimintaan vai muuhun toimintaan; onko pääosa yhteisön tuloista peräisin kaupallisesta toiminnasta vai muuhun toimintaan liittyvien toimitusten tai palvelujen ”tavanomaisesta arvosta”; onko pääosa tuloista peräisin kaupallisesta toiminnasta vai esimerkiksi erilaisista yhteisölle suoritetuista rahoitusosuuksista, avustuksista ja jäsenmaksuista.

([13]) Ks. esim. asia C-88/03, Portugali v. komissio (Kok., s. I-7115, 56 kohta), ja asia C-487/06 P British Aggregates (Kok., s. I-10505, 81–83 kohta).

(37) ICI-verosta myönnettävän vapautuksen osalta komissio katsoi, että toimenpiteen arvioinnissa käytettävä viitejärjestelmä on kunnallinen kiinteistöverojärjestelmä itsessään. Koska vapautus verosta myönnetään ei-kaupallisille yhteisöille, jotka käyttävät asianomaisia kiinteistöjä tiettyihin tarkoituksiin, joista eräitä voidaan pitää taloudellisina, toimenpide muodostaa poikkeuksen suhteessa viitejärjestelmään (jonka mukaan kunnallinen kiinteistövero on perittävä kaikilta kiinteistön omistavilta oikeushenkilöiltä riippumatta siitä, miten ne käyttävät kyseistä kiinteistöä). Vapautuksen myöntämistä ainoastaan ei-kaupallisille yhteisöille, jotka harjoittavat tietynlaista yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa, ei pidetty perusteltuna, kun otetaan huomioon Italian kunnallista kiinteistöveroa koskevan järjestelmän luonne ja yleinen rakenne.

(38) Tuloverolain 149 §:n 4 momentin osalta komissio katsoi, että viitejärjestelmänä on tulovero. Komissio katsoo, että toimenpide vaikuttaa alustavan arvion perusteella valikoivalta, koska sen nojalla näyttäisi olevan mahdollista säilyttää ei-kaupallisen yhteisön asema myös siinä tapauksessa, että yhteisö ei ole enää ei-kaupallinen, mutta vain jos kyseessä on kirkollinen yhteisö tai amatööriurheiluseura. Tällaista toimenpidettä ei voida perustella Italian verojärjestelmän perusperiaatteiden nojalla.

(39) Italian viranomaiset eivät olleet toimittaneet tietoja, jotka osoittaisivat, että kyseiset toimenpiteet täyttävät asiassa Altmark ([14]) annetussa oikeuskäytännössä vahvistetut edellytykset. Koska myös kaikki muut SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa mainitut edellytykset näyttivät täyttyvän, vaikutti siltä, että toimenpiteet ovat valtiontukea.

(40) Sisämarkkinoille soveltuvuuden osalta näytti siltä, että kyseisiin toimenpiteisiin ei voitaisi soveltaa SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan määräyksiä. Lisäksi vaikutti siltä, että toimenpiteisiin ei voitaisi soveltaa myöskään 107 artiklan 3 kohdassa määrättyjä poikkeuksia, lukuun ottamatta 107 artiklan 3 kohdan d alakohtaa, joka koskee kulttuurin edistämistä ja kulttuuriperinnön säilyttämistä. Komissio katsoi, että kyseisen poikkeuksen nojalla ICI-verosta olisi voitu myöntää vapautus ainoastaan sellaisille ei-kaupallisille yhteisöille, jotka harjoittavat yksinomaan koulutukseen, kulttuuriin ja virkistykseen liittyvää toimintaa. Komissio ei ole sulkenut pois mahdollisuutta, että jotkin toimintamuodot voitaisiin katsoa SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuiksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviksi palveluiksi. Italian viranomaiset eivät kuitenkaan olleet toimittaneet tietoja, joiden perusteella olisi voitu arvioitu kyseisten toimenpiteiden soveltuvuutta sisämarkkinoille.

(41) Koska komissio suhtautui epäilevästi toimenpiteiden soveltuvuuteen sisämarkkinoille, se päätti Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1999 annetun asetuksen (EY) N:o 659/1999 ([15]) 4 artiklan 4 kohdan nojalla aloittaa muodollisen tutkintamenettelyn ja kehotti Italian viranomaisia ja muita asianomaisia esittämään asiasta huomautuksensa.

(42) Komission näkemyksen mukaan sekä vapautus ICI-verosta että tuloverolain 149 §:n 4 momentti voidaan katsoa uudeksi tueksi. ICI-vero on vuosittain perittävä vero, joka otettiin käyttöön vuonna 1992. Kyseistä verovapautusta ei ole ilmoitettu komissiolle eikä se ole sitä hyväksynyt missään muussakaan yhteydessä. Vapautusta on sovellettu monenlaiseen toimintaan, jota ei ollut suljettu kilpailulta silloin kun vero otettiin käyttöön. Siksi kaikkia poikkeuksia tämän verojärjestelyn tavanomaisista säännöksistä on pidettävä uutena tukena siltä osin kuin SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa vahvistetut edellytykset näyttävät täyttyvän. Tuloverolain 149 § ([16]) puolestaan tuli voimaan vuonna 1998. Siitäkään ei ole ilmoitettu komissiolle, eikä komissio ole hyväksynyt sitä missään muussakaan yhteydessä. Tämän vuoksi kyseisessä toimenpiteessä säädettyä poikkeusta on pidettävä uutena tukena, koska SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa vahvistetut edellytykset näyttävät täyttyvän.

4. ITALIAN VIRANOMAISTEN JA ASIANOMAISTEN HUOMAUTUKSET

(43) Komissio on saanut asetuksen (EY) N:o 659/1999 20 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* ([17]) julkaistun ilmoituksen perusteella huomautuksia Italian viranomaisilta ja 80 asianomaiselta.

(44) Yhteenvetona voidaan todeta, että Italian viranomaisten mukaan yhteisöt, joille on myönnetty vapautus ICI-verosta, eivät olleet unionin oikeudessa tarkoitettuja ”yrityksiä”. Joka tapauksessa niiden harjoittamalla toiminnalla oli tärkeä julkinen ja yhteiskunnallinen merkitys. Sen vuoksi vapautus oli verojärjestelmän luonteen ja logiikan mukainen, koska siinä säädetään, että puhtaasti taloudellista

([14]) Asia C-280/00, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg (Kok., s. I-7747).

([15]) EYVL L 83, 27.3.1999, s. 1.

([16]) Entinen tuloverolain 111 a artikla.

([17]) Ks. alaviite 1.

toimintaa ja toisaalta sosiaalihuoltoon, hyväntekeväisyyteen, yhteisvastuuseen ja uskonnollisiin päämääriin liittyvää toimintaa on kohdeltava eri tavoin. Italian viranomaiset ovat kiistäneet myös sen, että ICI-verosta myönnettävä vapautus on katsottu uudeksi tueksi. Niiden mukaan kyseistä toimenpidettä olisi pitänyt arvioida ottaen huomioon, että se on suoraa jatkoa aiemmille omaisuusveroille (jotka ovat olleet voimassa jo ennen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen voimaantuloa). Italian viranomaisten mukaan komission kantelun tekijöille lähettämien hylkäävien hallinnollisten kirjeiden perusteella olisi myös pitänyt katsoa, että komissio oli hyväksynyt toimenpiteen. Joka tapauksessa komissio oli Italian viranomaisten mukaan luonut toimenpiteen edunsaajille perustellun luottamuksen parlamentinjäsenen esittämään kirjalliseen kysymykseen antamallaan vastauksella ja, kuten edellä todettiin, ilmoittaessaan kantelun tekijöille tiedoksi alustavan arvionsa, joka oli annettu tiedoksi myös Italian viranomaisille.

(45) Tuloverolain 149 §:n 4 momentin osalta Italian viranomaiset väittävät, että säännöksen sanamuodosta huolimatta kirkolliset yhteisöt ja amatööriurheiluseurat voivat menettää ei-kaupallisen yhteisön aseman. Siinä tapauksessa niille ei enää myönnettäisi minkäänlaista verohelpotusta.

(46) Huomautuksia toimittaneista 80 asianomaisesta 78, jäljempänä '78 asianomaista', on Italian viranomaisten kanssa samaa mieltä. Sen sijaan kaksi muuta asianomaista, jotka kuuluvat myös alkuperäisten kantelun tekijöiden joukkoon, jäljempänä 'kaksi asianomaista' tai 'kantelun tekijät', ovat sitä mieltä, että vapautus ICI-verosta ja tuloverolain 149 §:n 4 momentti sisältävät sääntöjenvastaisesti myönnettyä valtiontukea, joka ei sovellu sisämarkkinoille. Tämän vuoksi 78 asianomaisen huomautukset esitetään yhdessä Italian viranomaisten huomautusten kanssa, kun taas kantelun tekijöiden perusteluja käsitellään erikseen.

4.1. **Italian viranomaisten ja 78 asianomaisen huomautukset**

4.1.1. *Vapautus ICI-verosta: ei-kaupallisten yhteisöjen harjoittamaa toimintaa ei voida pitää taloudellisena toimintana*

(47) Italian viranomaiset ja 78 asianomaista väittävät ensinnäkin, että ICI-verosta vapautettujen ei-kaupallisten yhteisöjen harjoittamaa toimintaa ei voida pitää taloudellisena toimintana, koska se on osoitettu pääasiallisesti tarkoin määritellyille kohderyhmille eikä siihen sisälly tavaroiden tai palvelujen tarjoamista markkinoilla, minkä vuoksi se ei kilpaile kaupallisten yritysten harjoittaman toiminnan kanssa. Julkisten palvelujen alalla toimivia ei-kaupallisia yhteisöjä ei voida pitää yrityksinä, mikä on ennakkoedellytys SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan soveltamiselle.

(48) Italian viranomaiset ja osa 78 asianomaisesta väittävät, että useimmissa tapauksissa tällaiseen toimintaan liittyy tiettyjä ominaispiirteitä esimerkiksi siten, että sillä on sosiaalisia tavoitteita tai sitä toteutetaan yhteisvastuun tarkoituksessa, maksutta tai alennettuun hintaan. Kun otetaan huomioon nämä tarkasteltavana olevien ei-kaupallisten yhteisöjen ominaispiirteet ja erityistavoitteet, niitä ei voida pitää yrityksinä.

4.1.2. *Vapautus ICI-verosta: toimenpide on Italian verojärjestelmän logiikan perusteella oikeutettu*

(49) Italian viranomaiset ja 78 asianomaista väittävät, että vapautus ICI-verosta ei missään nimessä muodosta poikkeusta Italian verojärjestelmästä kokonaisuutena vaan se on vain esimerkki järjestelmää ohjaavien periaatteiden soveltamisesta.

(50) Se, että taloudellista ja voittoa tavoittelevaa toimintaa ja toisaalta erityisiä tavoitteita ajavien yhteisöjen ([18]) harjoittamaa sosiaalihuoltoon, hyväntekeväisyyteen ja uskontoon liittyvää toimintaa kohdellaan verotuksessa eri tavoin, on huomautusten mukaan Italian verojärjestelmän perusperiaatteiden mukaista. Jälkimmäisen kaltainen toiminta perustuu yhteisvastuun periaatteeseen, joka kuuluu sekä Italian että unionin oikeuden perusperiaatteisiin. Ottaessaan käyttöön tällaisen erottelun lainsäätäjä on vain halunnut ottaa huomioon sen, että edellä mainittuja, yhteiskunnallisesti erittäin arvokkaita yleishyödyllisiä tehtäviä hoitavat yhteisöt toimivat sekä oikeudellisesti että tosiasiallisesti erilaisessa toimintaympäristössä.

(51) Huomautusten mukaan yleishyödyllisen toiminnan määrittely on jäsenvaltion tehtävä. Jäsenvaltion toimintaa rajoittaisi tässä suhteessa vain verokohtelun johdonmukaisuuden vaatimus. Toisin sanoen mahdollisen poikkeavan verokohtelun tulisi perustua koko verojärjestelmän sisäiseen logiikkaan, minkä lisäksi käytössä pitäisi olla asianmukainen valvontajärjestelmä. Huomautusten mukaan molemmat edellytykset täyttyvät ICI-verosta myönnettävän vapautuksen osalta.

([18]) Lisäksi tällaiset yhteisöt toimivat tavallisesti rajoitetulla maantieteellisellä alueella (paikallisesti) ja niiden toiminta on suunnattu tietyille käyttäjä- tai tuensaajaryhmille.

(52) ICI-verosta myönnettävä vapautus perustuu huomautusten mukaan Italian perustuslain 2 ja 3 §:ään, joissa vaaditaan täyttämään poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen yhteisvastuuseen liittyvät velvollisuudet kansalaisia kohtaan, sekä perustuslain 38 §:ään, jossa vahvistetaan oikeus sosiaalihuoltoon niille kansalaisille, jotka eivät pysty itse huolehtimaan toimeentulostaan. Lisäksi on muistettava, että ei-kaupalliset yhteisöt avustavat valtiota sosiaalisten erityistehtävien hoitamisessa. Valtio on aina tunnustanut tällaisten yhteisöjen erityisaseman, koska se tiedostaa, ettei pysty yksinään tarjoamaan riittäviä palveluja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kulttuurin, koulutuksen ja urheilun alalla.

(53) Italian viranomaiset toistivat kiertokirjeessä esitetyn vaatimuksen, jonka mukaan vapautus ICI-verosta edellyttää johdanto-osan 25 kappaleessa mainittujen kahden (subjektiivisen ja objektiivisen) edellytyksen täyttymistä.

(54) Italian viranomaiset korostivat, että subjektiivinen edellytys (yhteisön on oltava luonteeltaan ei-kaupallinen) tarkoittaa uskonnollisten yhteisöjen osalta myös sellaisia kirkollisia yhteisöjä, joilla on siviilioikeudellinen oikeushenkilöys, riippumatta siitä, kuuluvatko ne katoliseen kirkkoon vai johonkin muuhun uskontokuntaan ([19]).

(55) Objektiivisen edellytyksen (säännöksessä tarkoitetun toiminnan harjoittaminen) osalta Italian viranomaiset viittasivat kassaatiotuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan kunnallisesta kiinteistöverosta myönnettävää vapautusta varten on otettava huomioon ensisijaisesti kyseisessä kiinteistössä harjoitettavan toiminnan luonne. Vaikka se kuuluisikin säännöksessä tarkoitettuihin toimintamuotoihin, on tarkistettava, ettei sitä todellisuudessa harjoiteta kaupallisen toiminnan tavoin ([20]). Lisäksi Consiglio di Stato ([21]) on todennut, että kun kyseessä on kokonainen kiinteistö, josta vain osaa käytetään laissa tarkoitettuihin toimintoihin, verovapautusta ei voida sen rajoittavan luonteen vuoksi myöntää koko kiinteistölle, vaikka toimintaa harjoitettaisiin suurimmassa osassa kiinteistöä.

4.1.3. *Toimenpiteen luokittelu voimassa olevaksi tueksi*

(56) Italian viranomaisten mukaan vapautus ICI-verosta edustaa aiempien omaisuusverotyyppien luontaista normatiivista kehitystä ja on niille suoraa jatkoa sekä muodon että sisällön osalta. Tiettyihin yhteiskunnallisesti merkittäviin tehtäviin käytettävien kiinteistöjen vapauttaminen kunnallisesta kiinteistöverosta on ollut kiinteistölainsäädännön olennainen osa jo vuodesta 1931 eli kauan ennen EY:n perustamissopimuksen voimaantuloa.

(57) Lisäksi Italian viranomaiset ja 78 asianomaista väittävät, että komissio olisi hyväksynyt ICI-verosta myönnettävän vapautuksen kantelun tekijöille lähetetyissä hylkäävissä kirjeissä, jotka annettiin tiedoksi myös Italian viranomaisille.

(58) Tämän vuoksi vapautus ICI-verosta olisi katsottava voimassa olevaksi tueksi siinä tapauksessa, että sen katsotaan olevan valtiontukea.

4.1.4. *Soveltuvuus sisämarkkinoille*

(59) Italian viranomaiset päättivät olla esittämättä huomautuksia toimenpiteiden soveltuvuudesta sisämarkkinoille SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 ja 3 kohdan nojalla ja niiden luokittelusta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviksi palveluiksi SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan ja Altmark-oikeuskäytännön nojalla.

(60) Muutamat 78 asianomaisesta väittävät, että vapautus ICI-verosta soveltuu sisämarkkinoille SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan ja 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla, koska toimenpide on niiden mukaan tarpeen, jotta voidaan toteuttaa yhteisvastuun periaatteeseen perustuvaa yhteiskunnallisesti hyödyllistä toimintaa. Väitteiden mukaan vapautus ei vääristä kilpailua merkittävällä tavalla eikä vaikuta merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

4.1.5. *Perusteltu luottamus*

(61) Italian viranomaiset väittävät, että kantelun tekijöille toimitetut, ICI-verosta myönnettävää vapautusta koskevat komission vastaukset, jotka annettiin epävirallisesti tiedoksi myös Italian viranomaisille, loivat ei-kaupallisille yhteisöille perustellun luottamuksen siihen, että toimenpide on unionin oikeuden mukainen.

(62) Perustellun luottamuksen syntymiseen olisi vaikuttanut myös komission vuonna 2009 antama vastaus Euroopan parlamentin jäsenen kirjalliseen kysymykseen ([22]), joka koski ei-kaupallisten yhteisöjen verokohtelua.

([19]) Laissa säädetään, että kaikkien valtiossa hyväksyttyjen uskontokuntien, myös katolisen kirkon, toiminnan tavoitteena on verotukseen liittyvien näkökohtien osalta oltava hyväntekeväisyys ja koulutus.

([20]) Ks. asia nro 20776, tuomio 26.10.2005; asia nro 23703, tuomio 15.11.2007; asia nro 5485, tuomio 29.2.2008 ja asia nro 19731, tuomio 17.9.2010. Ks. myös asia 8495, tuomio 9.4.2010.

([21]) Ks. lausunto nro 266, 18.6.1996.

([22]) Kirjallinen kysymys E-177/2009 (EUVL C 189, 13.7.2010).

(63) Tämä tarkoittaisi sitä, että jos komissio katsoo toimenpiteen olevan sääntöjenvastaista tukea, joka ei sovellu sisämarkkinoille, eikä hyväksy sen luokittelua voimassa olevaksi tueksi, sen ei kuitenkaan pidä periä tukea takaisin asetuksen (EY) N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

(64) Muutamien asianomaisten mielestä takaisinperimistä ei pitäisi määrätä toteutettavaksi ainakaan tuloverolain 149 §:n 4 momentin osalta, koska oletetun edun määrittäminen olisi erittäin vaikeaa ja vaatisi kansallisilta viranomaisilta kohtuuttomasti työtä.

4.1.6. *Tuloverolain 149 §*

(65) Italian viranomaiset toimittivat huomautustensa yhteydessä yksityiskohtaisen kuvauksen verosäännöksistä, joita sovelletaan ei-kaupallisiin yhteisöihin, esimerkiksi kirkollisiin yhteisöihin ja amatööriurheiluseuroihin. Italian viranomaiset korostavat, että tuloverolain 149 § 2 momentissa mainitaan esimerkkejä kriteereistä, joiden perusteella yhteisö voidaan katsoa kaupalliseksi organisaatioksi ([23]). Yhden tai useamman kriteerin täyttyminen ei automaattisesti johda siihen, että ei-kaupallinen yhteisö menettäisi tämän aseman, koska kriteerejä ei voida pitää oikeudellisina oletuksina. Kriteerien täyttyminen olisi vain osoitus siitä, että kyseisen yhteisön harjoittama toiminta saattaa olla pääasiallisesti kaupallista.

(66) Kuten valtion tuloista vastaavan viraston Agenzia delle Entraten 12 päivänä toukokuuta 1998 päivätyssä kiertokirjeessä nro 124/E todetaan, siviilioikeudellisiksi oikeushenkilöiksi tunnustetut kirkolliset yhteisöt voidaan katsoa ei-kaupallisiksi yhteisöiksi vain jos niiden toiminta on luonteeltaan yksinomaan tai pääasiallisesti ei-kaupallista.

(67) Tämän vuoksi Italian viranomaiset katsovat, että tuloverolain 149 § 4 momentin nojalla ei yksinkertaisesti ole mahdollista soveltaa 149 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä aikaa ja kaupallisuutta koskevia kriteerejä ([24]). Tuloverolain 149 §:n 4 momentissa ei suljeta pois mahdollisuutta, että kirkolliset yhteisöt menettävät asemansa ei-kaupallisena yhteisönä. Muutamat 78 asianomaisesta ovat sitä mieltä, että kyseinen toimenpide ei missään tapauksessa merkitse julkisten varojen siirtoa eikä tuo yhteisöille mitään etua.

([23]) Ks. alaviite 12.

([24]) Ks. edellä johdanto-osan 31 kappale ja sitä seuraavat kappaleet.

(68) Italian viranomaiset ovat täsmentäneet, että toimenpiteen tarkoituksena on säilyttää Italian kansallisen olympiakomitean (Comitato olimpico nazionale italiano, CONI) yksinomainen toimivalta suhteessa amatööriurheiluseuroihin ja sisäministeriön yksinomainen toimivalta myöntää tai peruuttaa kirkollisten yhteisöjen siviilioikeudellinen oikeushenkilöys ([25]). Jos veroviranomaiset tarkastuksen yhteydessä kuitenkin havaitsevat, että nämä yhteisöt harjoittavat pääasiallisesti kaupallista toimintaa, niiden on ilmoitettava siitä välittömästi sisäministeriölle tai olympiakomitealle. Veroviranomaiset perivät kyseiseltä yhteisöltä takaisin verotuksessa muodostuneen erotuksen.

(69) Italian viranomaiset ovat vahvistaneet, että tarkastuksia suoritetaan sekä kirkollisissa yhteisöissä että amatööriurheiluseuroissa. Sisäministeriö on lisäksi toteuttanut kirkollisten yhteisöjen osalta sille kuuluvat tarkastukset, joissa ei kuitenkaan ole tullut esiin minkäänlaisia väärinkäytöksiä.

4.2. **Kahden asianomaisen esittämät huomautukset**

(70) Kaksi asianomaista ([26]) viittaavat huomautuksissaan asiakirjoihin ja kommentteihin, jotka on toimitettu komissiolle muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevaa päätöstä edeltäneen hallinnollisen menettelyn aikana. Asianomaisten mukaan kyseiset asiakirjat osoittavat, että kirkolliset yhteisöt harjoittavat todellisuudessa taloudellista toimintaa.

(71) ICI-verosta myönnettävän vapautuksen osalta asianomaiset vahvistavat, että Italian viranomaiset ottivat riidanalaisen toimenpiteen käyttöön vuonna 2005. Asetuksen nro 203/2005 ([27]) voimaantulon jälkeen vapautusta ICI-verosta sovellettiin ei-kaupallisiin yhteisöihin, jotka harjoittivat säännöksissä mainittua toimintaa, vaikka se olisi ollut luonteeltaan kaupallista. Sen jälkeen kun kunnallista kiinteistöveroa koskevaa lakia muutettiin vuonna 2006, verovapautusta oli mahdollista soveltaa samaan toimintaan, kunhan se ei ollut luonteeltaan yksinomaan kaupallista ([28]). Asianomaisten mukaan vuoden 2006 muutos ei kuitenkaan poistanut toimenpiteeseen sisältyvää valtiontukea.

([25]) Näin varmistetaan myös Italian ja Pyhän istuimen välillä tehtyjen, kirkollisia yhteisöjä koskevien kansainvälisten sopimusten noudattaminen.

([26]) Alkuperäisistä kantelun tekijöistä vain Pietro Ferracci ja Scuola Elementare Maria Montessori s.r.l. ovat esittäneet huomautuksia menettelyn aloittamista koskevan päätöksen vuoksi.

([27]) Asetus nro 203/2005, vahvistettu laiksi 2.12.2005 annetulla lailla nro 248.

([28]) Asetus nro 223/2006, vahvistettu laiksi 4.8.2006 annetulla lailla nro 248.

(72) Edellä mainittu kiertokirje toi valikoivaa etua yhteisöille, joita todellisuudessa on pidettävä yrityksinä. Itse asiassa ICI-verosta myönnettävän vapautuksen soveltaminen riippui useissa kiertokirjeessä kuvattua toimintaa koskevissa tapauksissa ainoastaan siitä, tuottiko yhteisö voittoa vai ei. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä määriteltyjen periaatteiden mukaan valtiontukisääntöjen soveltamiseen ei kuitenkaan vaikuta se, tavoitteleeko jokin yhteisö voittoa. Kiertokirjeessä ei näin ollen ratkaistu kysymyksiä, joita ICI-verosta myönnettävä vapautus herättää valtiontukisääntöjen kannalta, vaan vapautusta sovellettiin edelleen ei-kaupallisiin yhteisöihin, jotka harjoittivat taloudellista toimintaa, mutta ei sellaisiin yhteisöihin, jotka harjoittivat samanlaista toimintaa voittoa tavoitellen.

(73) Kantelun tekijöiden mukaan olisi kuitenkin käytännössä mahdotonta hankkia tietoja tällaisille yhteisöille kuuluvista kiinteistöistä lähinnä siksi, että yhteisöjen ei tarvinnut ilmoittaa, mitkä kiinteistöt oli vapautettu ICI-verosta.

(74) Tuloverolain 149 §:n 4 momentin osalta kantelun tekijät toteavat, että kirkolliset yhteisöt eivät voi menettää asemaansa ei-kaupallisena yhteisönä.

(75) ICI-verosta myönnettävän vapautuksen ja tuloverolain 149 §:n 4 momentin osalta kantelun tekijät yhtyvät menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esitettyihin komission alustaviin päätelmiin, jotka koskevat valtion varojen käyttöä ja toimenpiteiden tuomaa etua sekä toimenpiteen valikoivuutta, kilpailun vääristymistä ja vaikutusta kaupankäyntiin.

(76) Toimenpiteiden sisämarkkinoille soveltuvuuden osalta kantelun tekijät yhtyvät komission alustaviin päätelmiin, joiden mukaan tässä tapauksessa ei voida soveltaa SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 kohtaa eikä 107 artiklan 3 kohdan a, b ja c alakohtaa. Sen sijaan kantelun tekijät eivät ole yhtä mieltä mahdollisuudesta soveltaa SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohdassa tarkoitettua poikkeusta tiettyihin yhteisöihin, jotka harjoittavat yksinomaan koulutukseen, kulttuuriin ja virkistykseen liittyvää toimintaa. Kantelun tekijöiden mukaan myöskään Altmark-oikeuskäytännön mukaiset edellytykset eivät täyty tarkasteltavana olevassa tapauksessa.

4.3. **Asianomaisten esittämiä huomautuksia koskevat Italian viranomaisten huomautukset**

(77) Italian viranomaiset toimittivat asianomaisten esittämiä huomautuksia koskevat huomautuksensa 10 päivänä kesäkuuta 2011 päivätyllä kirjeellä.

(78) Ensinnäkin, vaikka todettaisiin, että tiettyä verovapautuksen saaneiden ei-kaupallisten yhteisöjen harjoittamaa toimintaa on todellisuudessa pidettävä taloudellisena toimintana, komission olisi osoitettava, että näille yhteisöille myönnetty etu on valikoivaa ja ettei sitä voida perustella Italian verojärjestelmän sisäiseen logiikkaan liittyvin näkökohdin.

(79) Toiseksi Italian viranomaiset katsovat kiertokirjettä koskevien yleisten huomautusten osalta, että komission olisi tutkittava toimenpide, jossa säädetään verovapautuksesta. Tämä tarkoittaa, että komission on arvioitava kansallisten viranomaisten osoittamaan säädökseen sisältyvät tulkintakriteerit ja tarkistettava, että käytössä on soveltuva valvontajärjestelmä.

(80) Kantelun tekijöiden mainitsemista vaikeuksista kerätä tietoja ei-kaupallisille yhteisöille kuuluvista kiinteistöistä Italian viranomaiset toteavat, että velvoite tehdä ilmoitus kunnallisesta kiinteistöverosta poistettiin vuonna 2006. Italian viranomaiset täsmentävät lisäksi, että parhaillaan on käynnissä sekä katasterijärjestelmän että kiinteistötietokantojen tarkistus.

(81) Tuloverolain 149 §:n 4 momentin osalta Italian viranomaiset huomauttavat, että kuten kantelun tekijätkin myöntävät, kyseinen säännös ei ole itsenäinen lauseke eikä myöskään kovin kattava, vaan kyseessä on menettelysäännös, joka liittyy yksinomaan tarkastusten toimittamiseen.

5. **KUNNALLISTA KIINTEISTÖVEROA KOSKEVAT UUDET SÄÄNNÖT**

5.1. **Uuden kunnallisen kiinteistöveron (IMU) kuvaus**

(82) Ns. fiskaalista federalismia koskevan uudistuksen yhteydessä 14 päivänä maaliskuuta 2011 annetussa lakiasetuksessa nro 23 säädettiin, että kunnallinen kiinteistövero (ICI) korvattaisiin 1 päivästä tammikuuta 2014 uudella kunnallisella kiinteistöverolla (IMU). Italia päätti asetuksella nro 201, joka annettiin 6 päivänä joulukuuta 2011 ja saatettiin 22 päivänä joulukuuta 2011 laiksi nro 214, aikaistaa IMU-veron käyttöönoton vuoteen 2012.

(83) IMU-veroa kannetaan kaikilta kiinteistönhaltijoilta. Veroperuste lasketaan ottaen huomioon kiinteistön arvo. Tarkemmin sanoen arvo lasketaan pitäen lähtökohtana katasteriarvoa ja soveltaen ICI-asetuksen (lakiasetus nro 504/92) 5 §:ssä tarkoitettuja kriteerejä yhdessä asetuksessa nro 201/2011 säädettyjen kriteerien kanssa. Edellä mainittuja kriteerejä käyttäen määritettyyn arvoon sovelletaan määrättyjä kertoimia, jotka perustuvat kiinteistön katasteriluokkaan. IMU:n perusverokanta on 0,76 prosenttia.

(84) Katasterijärjestelmä on kiinteistöveron kannalta olennaisen tärkeä. Katasterijärjestelmässä perusyksikkö voi olla rakennus tai sen osa, rakennusryhmä tai alue, kunhan se on toimintansa ja tulojensa suhteen itsenäinen. Italian katasterijärjestelmässä, jota pian tarkistetaan, erotetaan toisistaan kuusi kiinteistöluokkaa. Luokkaan A kuuluvat asuntoina tai vastaavina käytettävät kiinteistöt. Luokkaan B kuuluvat yhteisesti käytettävät kiinteistöt, kuten koulut, sairaalat ja virastot. Luokkaan C kuuluvat yleisiin kaupallisiin tarkoituksiin käytettävät kiinteistöt, kuten kaupat ja liiketilat sekä urheilun harrastamiseen tarkoitetut rakennukset ja tilat. Luokkaan D kuuluvat erikoistarkoituksiin käytettävät kiinteistöt, kuten hotellit, teatterit ja sairaalat sekä urheilun harrastamiseen tarkoitetut rakennukset ja tilat. Luokkaan E kuuluvat erityistarkoituksiin käytettävät kiinteistöt, kuten maa-, meri- ja ilmaliikenteen asemat, maksulliset sillat, majakat ja julkiseen uskonnon harjoittamiseen tarkoitetut rakennukset. Luokkaan F kuuluvat kuvitteellisiin ryhmiin rekisteröidyt kiinteistöt.

(85) Asetuksen nro 1, joka annettiin 24 päivänä tammikuuta 2012 ja joka vahvistettiin laiksi nro 27 24 päivänä maaliskuuta 2012, 91 a §:ssä viitattiin uuteen IMU-veroon ja otettiin käyttöön tietynlaista toimintaa harjoittavien eikaupallisten yhteisöjen kiinteistöjen verotusta koskevia muutoksia. Uudella lailla muun muassa kumottiin vuonna 2006 tehty muutos, jolla ICI-verosta vapautettiin myös kiinteistöt, joissa harjoitettiin toimintaa, *"joka ei ollut luonteeltaan yksinomaan kaupallista"* ([29]) (4 momentti). Lisäksi siinä säädettiin, että vapautus IMU-verosta koskee vain laissa mainittua toimintaa ([30]), jota ei-kaupalliset yhteisöt harjoittavat ei-kaupallisessa tarkoituksessa (1 momentti). Asetuksella nro 1/2012 otettiin käyttöön myös säännöksiä, joissa sallitaan IMU-veron maksaminen suhteellisen osuuden perusteella siinä tapauksessa, että samaa kiinteistöä käytetään sekä kaupalliseen että ei-kaupalliseen toimintaan. Asetuksen 91 a §:n 2 momentissa säädetään, että jos kiinteistöä käytetään samanaikaisesti useisiin tarkoituksiin, vapautusta verosta sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2013 lukien ainoastaan yksikön siihen osaan, jossa harjoitetaan luonteeltaan ei-kaupallista toimintaa, jos on mahdollista määrittää, mitä osaa kiinteistöyksiköstä käytetään yksinomaan tällaiseen toimintaan. Jos tällaisia kiinteistöyksikön itsenäisiä osia ei ole mahdollista määrittää, vapautusta verosta sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2013 lukien suhteessa kiinteistön ei-kaupalliseen käyttöön asiaa koskevan ilmoituksen perusteella (91 a §:n 3 momentti). Asetuksessa nro 1/2012 jätetään monien seikkojen määritteleminen tehtäväksi täytäntöönpanoasetuksessa, jonka talous- ja valtiovarainministeri antaa myöhemmin. Näitä seikkoja ovat tällaisen ilmoituksen antamisehdot; asiat, joilla on merkitystä eri tarkoitukseen käytettävien kiinteistön osien suhteellisen osuuden määrittämisessä, ja – asetukseen nro 174/2012 tehtyjen muutosten seurauksena ([31]) – yleiset ja alakohtaiset vaatimukset, jotka on täytettävä, jotta toimintaa voitaisiin pitää ei-kaupallisena.

(86) Talous- ja valtiovarainministeri antoi IMU-veron täytäntöönpanoasetuksen, jossa otettiin huomioon Consiglio di Staton myönteinen lausunto ja siinä esitetyt kommentit ([32]), 19 päivänä marraskuuta 2012 annetulla asetuksella nro 200, jäljempänä 'täytäntöönpanoasetus' ([33]). Täytäntöönpanoasetuksessa vahvistetaan, milloin samassa

([29]) Asetus nro 203, 30.9.2005, 7 §:n 2 a momentti; asetus nro 1/2012, 91 a §:n 4 momentti.

([30]) Ks. asetus nro 201/2012, 13 §:n 13 momentti, ja lakiasetus nro 23/2011, 9 §:n 8 momentti, jossa viitataan ICI-lain 7 §:n 1 momenttiin. Johdanto-osan 23 kappaleessa on selostus ICI-lain 7 §:n 1 momentin i alamomentin sisällöstä.

([31]) Ks. 9 §:n 6 momentti 10.10.2012 annetussa asetuksessa nro 174, joka on muutettuna vahvistettu laiksi 7.12.2012 annetulla lailla nro 213 (Italian virallinen lehti 286, 7.12.2012).

([32]) Ks. lausunto nro 4802/2012, 13.11.2012 (asia nro 10380/2012).

([33]) Asetus nro 200, 19.11.2012, Italian virallinen lehti nro 274, 23.11.2012.

asetuksessa määriteltyä toimintaa, johon IMU-vapautusta sovelletaan, olisi pidettävä ”ei-kaupallisessa tarkoituksessa” harjoitettuna. Yleisenä vaatimuksena on ennen kaikkea, että toiminnalla ei saa tavoitella voittoa. Lisäksi toiminnan on oltava unionin oikeuden mukaisesti luonteeltaan sellaista, että sillä ei kilpailla muiden, voittoa tavoittelevien markkinatoimijoiden kanssa, ja toiminnassa on noudatettava yhteisvastuun ja toissijaisuuden periaatetta ([34]). Tämän lisäksi on täytettävä sekä kriteerit, jotka koskevat ei-kaupallisia yhteisöjä (subjektiiviset edellytykset), että kriteerit, jotka koskevat niiden harjoittamaa toimintaa (objektiiviset edellytykset). Subjektiivisten edellytysten osalta täytäntöönpanoasetuksessa vahvistetaan yleiset ehdot, jotka ei-kaupallisten yhteisöjen on täytettävä voidakseen saada vapautuksen IMU-verosta ([35]). Täytäntöönpanoasetuksessa täsmennetään, että ei-kaupallisen yhteisön perussäännössä tai yhtiöjärjestyksessä on kiellettävä kaikenlainen voiton, toimintaylijäämän, varojen ja varantojen jakaminen. Lisäksi mahdolliset voitot on sijoitettava yksinomaan sellaisen toiminnan kehittämiseen, jolla toteutetaan yhteiskunnallista yhteisvastuuta. Jos ei-kaupallinen yhteisö lakkautetaan, sen omaisuus on siirrettävä toiselle, samanlaista toimintaa harjoittavalle ei-kaupalliselle yhteisölle. Objektiivisten edellytysten osalta ([36]) 1 §:ssä ([37]) tarkoitetulle toiminnalle on määritelty erityispiirteet sen eri tyyppien mukaan. Sosiaali- ja terveydenhuoltotoiminnan osalta seuraavista vaihtoehtoisista edellytyksistä toisen on täytyttävä: a) valtio on valtuuttanut toimijan, joka on tehnyt viranomaisten kanssa sopimuksen; toimintaa harjoitetaan julkista palvelua täydentävänä tai siihen kuuluvana toimintana ja sillä tarjotaan käyttäjille palvelu ilmaiseksi tai maksusta, jolla katetaan vain osa yleispalvelusta aiheutuvista menoista, b) jos yhteisöä ei ole valtuutettu eikä sen kanssa ole tehty sopimusta, palveluja tarjotaan ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta, joka ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin puolet samanlaisesta kaupallisesta toiminnasta samalla alueella maksetuista keskihinnoista, ja on otettava huomioon, ettei maksu saa olla riippuvainen palvelusta aiheutuvista todellisista kustannuksista. Koulutustoiminnan osalta seuraavien kolmen edellytyksen on täytyttävä: a) toiminnan on oltava verrattavissa vastaavaan julkiseen opetukseen ja koulun pitää taata, ettei opiskelijoiden valinnassa esiinny syrjintää, b) koulun on myös hyväksyttävä vammaisia oppilaita, sovellettava työehtosopimuksia, pidettävä yllä soveltuvia, säädettyjen standardien mukaisia rakenteita ja julkaistava taseensa, c) palvelu on tarjottava ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta, joka kattaa ainoastaan murto-osan palvelun todellisista kustannuksista eikä riipu palvelusta aiheutuvista todellisista kustannuksista. Jos on kyse majoitukseen, kulttuuriin, virkistykseen ja urheiluun liittyvästä toiminnasta, toimijan on tarjottava palveluja ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta, joka ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin puolet samanlaisesta kaupallisesta toiminnasta samalla alueella maksetuista keskihinnoista, ja on otettava huomioon, ettei maksu saa olla riippuvainen palvelusta aiheutuvista todellisista kustannuksista.

([34]) Ks. talous- ja valtiovarainministerin täytäntöönpanoasetus, 19.11.2012, 1 §, 1 momentti, p alamomentti.

([35]) Talous- ja valtiovarainministerin täytäntöönpanoasetus, 19.11.2012, 3 §.

([36]) Talous- ja valtiovarainministerin täytäntöönpanoasetus, 19.11.2012, 4 §.

([37]) Muut edellytykset ovat täytäntöönpanoasetuksen 1 §:ssä olevissa määritelmissä. Täytäntöönpanoasetuksen 1 §:n 1 momentin j alamomentissa säädetään majoitustoiminnan osalta, että pääsy voidaan myöntää ainoastaan määrätyille kohderyhmille ja että aukiolo ei saa olla jatkuvaa. Siinä todetaan muun muassa, että ”sosiaalisen majoitustoiminnan” on oltava tarkoitettu henkilöille, joilla on tilapäisiä tai pysyviä erityistarpeita tai jotka ovat fyysisten, psyykkisten, taloudellisten tai sosiaalisten olosuhteiden vuoksi tai perhesyistä muita heikommassa asemassa. Vapautusta ei sovelleta 23 päivänä toukokuuta 2011 annetun lakiasetuksen nro 79 9 §:ssä tarkoitettuihin hotelleihin tai hotellien kaltaisiin majoitusliikkeisiin. Täytäntöönpanoasetuksen 1 §:n 1 momentin m alamomentissa säädetään urheilutoiminnan osalta, että kohdeyhteisöjä ovat voittoa tavoittelemattomat urheiluseurat, jotka kuuluvat kansallisiin urheiluliittoihin tai 27 päivänä joulukuuta 2002 annetun lain nro 289 90 §:ssä tarkoitettuihin liikuntaa edistäviin yhteisöihin.

5.2. **Kahden asianomaisen huomautukset IMU-lainsäädännöstä**

(87) Kahden asianomaisen mukaan asetuksen nro 1/2012 91 a §:n 2 ja 3 momentti poikkeavat tavanomaisista kiinteistöverosäännöksistä.

(88) Kaksi kantelun tekijää esittävät huomautuksia ennen kaikkea 91 a §:n 2 momentista. Momentissa säädetään, että jos kiinteistöä käytetään samanaikaisesti useisiin tarkoituksiin, vapautusta IMU-verosta sovelletaan ainoastaan yksikön siihen osaan, jossa harjoitetaan luonteeltaan ei-kaupallista toimintaa, jos on mahdollista määrittää, mitä osaa kiinteistöyksiköstä käytetään yksinomaan tällaiseen toimintaan. Kiinteistöyksikön muihin osiin, jotka ovat toimintansa ja tulojensa suhteen itsenäisiä, sovelletaan 24 päivänä marraskuuta 2006 laiksi nro 286 vahvistetun 3 päivänä lokakuuta 2006 annetun asetuksen nro 262 2 §:n 41, 42 ja 44 momentin säännöksiä. Kyseiset säännökset koskevat menettelyä, jota sovelletaan katasteriluokkaan E kuuluviin kiinteistöihin, joiden katasteritulo on luokiteltava ja arvioitava uudelleen. Samaisen lain mukaan luokkaan E (erityistarkoituksiin käytettävät kiinteistöt) ([38]) ei voida luokitella rakennuksia tai niiden osia, joita käytetään kaupalliseen tai teolliseen tarkoitukseen tai joita käytetään useampaan erilaiseen tarkoitukseen, jos ne ovat toimintansa ja tulojensa suhteen itsenäisiä.

([38]) Ks. edellä johdanto-osan 84 kappale.

(89) Kaksi asianomaista toteavat, että 91 §:n 2 momentin viittausta asetukseen nro 262/2006 on pidettävä yleisenä viittauksena kiinteistöjen uudelleenluokittelumenettelyyn. Jos asetuksessa nro 262/2006 säädettyä menettelyä sovellettaisiin ainoastaan katasteriluokkaan E kuuluviin kiinteistöihin, kahden asianomaisen mukaan velvollisuus ”osittaa” kiinteistö, jota käytetään samanaikaisesti useisiin tarkoituksiin, koskisi vain hyvin pientä määrää rakennuksia eli luokkien E7 ja E9 rakennuksia.

(90) Lisäksi kaksi asianomaista ovat sitä mieltä, että 91 a §:n 3 momentissa säädetty ilmoitus voi aiheuttaa veronkiertoongelmia ja että uudessa laissa jätetään viranomaisille liikaa harkintavaltaa. Lisäksi uusia säännöksiä sovelletaan vasta 1 päivästä tammikuuta 2013 lukien, joten komission olisi joka tapauksessa perittävä takaisin tuki, jota on myönnetty laittomasti vuodesta 2006 vuoteen 2012 ICI-verosta vapautuksen puitteissa.

5.3. **Kahden asianomaisen esittämiä huomautuksia koskevat Italian viranomaisten huomautukset**

(91) Italian viranomaisten mukaan 91 a §:n viittaus asetuksen nro 262/2006 2 §:n 41, 42 ja 44 momenttiin on tarkoitettu yleiseksi viittaukseksi menettelytyyppiin, jota sovelletaan jaettaessa osiin kiinteistöä, jota käytetään useisiin tarkoituksiin. Menettelyä sovelletaan katasteriluokasta riippumatta.

(92) Lisäksi Italia on täsmentänyt, että maan verojärjestelmä perustuu yleisesti verovelvollisten ilmoitusvelvollisuuteen ja että erityisten seikkojen jättäminen täytäntöönpanoasetuksella säänneltäviksi on yleinen lainsäädännöllinen käytäntö. Koska maaliskuussa 2012 hyväksytyllä lailla otettiin käyttöön ei-kaupallisten yhteisöjen käyttämiä kiinteistöjä koskeva uusi ilmoitusjärjestelmä, oli välttämätöntä lykätä uuden järjestelmän voimaantuloa näiden yhteisöjen osalta.

(93) Takaisinperinnästä Italian viranomaiset ovat todenneet, että ei ole mahdollista takautuvasti määrittää, missä ei-kaupallisille yhteisöille kuuluvissa kiinteistöissä on harjoitettu toimintaa, joka ei ole luonteeltaan yksinomaan kaupallista (minkä vuoksi yhteisöt ovat hyötyneet ICI-verosta myönnetystä vapautuksesta). Katasterirekistereissä ei ole tietoa siitä, minkätyyppistä toimintaa kiinteistössä harjoitetaan ([39]). Myöskään muiden verotietokantojen avulla ei ole mahdollista määrittää, mitä kiinteistöjä ei-kaupalliset yhteisöt ovat käyttäneet institutionaaliseen toimintaan, jota on harjoitettu ei yksinomaan kaupallisessa tarkoituksessa.

([39]) Ks. myös Agenzia del Territorio -viraston kiertokirje nro 4/2006, 16.5.2006.

6. **ARVIOINTI**

(94) Varmistuakseen siitä, onko jokin toimenpide valtiontukea, komission on arvioitava, täyttääkö kyseinen toimenpide kaikki SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan ehdot. Kyseinen kohta kuuluu seuraavasti: ”*Jollei perussopimuksissa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan*”. Kyseisen määräyksen mukaisesti komissio tutkii, i) onko toimenpide valtion rahoittama tai rahoitettu valtion varoin, ii) aiheuttaako toimenpide valikoivaa etua, iii) vaikuttaako toimenpide jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristääkö tai uhkaako se vääristää kilpailua.

(95) Komission on ensin arvioitava, ovatko ainakin jotkin kyseisistä ei-kaupallisista yhteisöistä unionin kilpailusäännöstössä tarkoitettuja yrityksiä.

6.1. **Ei-kaupallisten yhteisöjen luokittelu yrityksiksi**

(96) Komissio totesi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että ei-kaupalliset yhteisöt, joita kyseinen toimenpide koskee, harjoittavat taloudellista toimintaa ainakin osittain ja ne luokitellaan tältä osin yrityksiksi.

(97) Italian viranomaiset ja 78 asianomaista katsovat, että ei-kaupallisten yhteisöjen harjoittamaa toimintaa ei voida pitää taloudellisena toimintana todeten muun muassa, että vaikeuksissa olevien nuorten äitien auttamista tai vuoristossa sijaitsevan rakennuksen ylläpitoa seurakunnan lasten kesälomanviettoa varten ei ICI-toimenpiteen yhteydessä pidetä taloudellisena toimintana. Tällaisessa toiminnassa, joka suunnataan tarkkaan määritellyille kohderyhmille, ei niiden mukaan ole kyse siitä, että ei-kaupalliset yhteisöt tarjoaisivat markkinoilla tavaroita ja palveluita, eikä siitä, että ne kilpailisivat kaupallisten yritysten harjoittaman toiminnan kanssa. Näitä ei-kaupallisia yhteisöjä, jotka toimivat yleisen edun nimissä, ei tulisi näin ollen pitää yrityksinä, mikä on SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan soveltamisen ennakkoedellytys. Italian viranomaisten ja 78 asianomaisen mukaan monissa tapauksissa kyseiselle toiminnalle ei myöskään ole olemassa markkinoita. Melkein kaikella tällä toiminnalla on ominaispiirteitä, jotka voidaan tiivistää seuraavasti:

a) maksuttomuus tai alennetut hinnat,

b) yhteisvastuun ja yhteiskunnallisen hyödyn näkökulma, joka on vieras kaupallisten yritysten toimintaympäristössä,

c) alentunut veronmaksukyky verrattuna kaupallisiin yrityksiin, jotka toimivat markkinoiden logiikan mukaan,

d) tappion tai vähäisten tulojen tuottaminen; kaikki voitot on sijoitettava uudelleen yhteisön tarkoituksen mukaisesti.

(98) Kun otetaan huomioon nämä tarkasteltavana olevien eikaupallisten yhteisöjen ominaispiirteet ja erityistavoitteet, niitä ei Italian viranomaisten ja asianomaisten mielestä voida pitää yrityksinä.

(99) Komissio toteaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksen käsitteeseen kuuluvat kaikki taloudellista toimintaa harjoittavat yksiköt riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta ([40]). Tietyn toimijan luokitteleminen yritykseksi riippuu näin ollen täysin sen toiminnan luonteesta. Tästä yleisperiaatteesta seuraa kolme tärkeää seikkaa.

(100) Ensinnäkin sillä, mikä on toimijan asema kansallisessa lainsäädännössä, ei ole merkitystä. Tämä tarkoittaa, että oikeudellinen ja organisatorinen muoto on merkityksetön. Näin ollen myös toimijaa, joka kansallisen säännöstön perusteella luokitellaan yhdistykseksi tai urheiluseuraksi, voidaan pitää SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yrityksenä. Tässä suhteessa ainoa merkityksellinen kriteeri on se, harjoittaako kyseinen toimija taloudellista toimintaa vai ei.

(101) Toiseksi valtiontukisäännöstön soveltaminen ei riipu siitä, onko toimija perustettu tuottamaan voittoa, sillä myös voittoa tavoittelematon yhteisö voi tarjota tavaroita ja palveluja markkinoilla ([41]).

(102) Kolmanneksi toimija luokitellaan yritykseksi aina suhteessa tiettyyn toimintaan. Toimijaa, joka harjoittaa sekä taloudellista että ei-taloudellista toimintaa, pidetään yrityksenä ainoastaan ensin mainitun toiminnan osalta.

(103) Taloudellisella toiminnalla tarkoitetaan kaikenlaista toimintaa, jossa on kyse tavaroiden ja palveluiden tarjonnasta markkinoilla. Komissio toteaa, että Italian ja 78 asianomaisen esittämät tämän johdanto-osan 97 kappaleessa mainitut ominaispiirteet ja osatekijät, jotka eivät edes toteudu kaikissa tapauksissa, kuten viranomaiset ja asianomaiset itsekin myöntävät, eivät yksinään riitä sulkemaan pois kyseisen toiminnan taloudellista luonnetta.

(104) Kuten jo mainittiin, asetuksella nro 223/2006 muutetun (ja sittemmin kumotun) asetuksen nro 203/2005 7 §:n 2 a momentin mukaan ICI-lain 7 §:n 1 momentin i alamomentissa lueteltu toiminta voi olla luonteeltaan kaupallista, kunhan se ei ole yksinomaan kaupallista. Kiertokirjeessä 29 päivältä tammikuuta 2009 mainittiin kunkin 7 §:n 1 momentin i alamomentissa mainitun toiminnan osalta useita kriteereitä, joiden perusteella voidaan selvittää, milloin toimintaa on pidettävä ”ei yksinomaan kaupallisena”. Jos kiertokirjeessä mainitut edellytykset täyttyvät, ei-kaupalliset yhteisöt vapautetaan ICI-verosta myös silloin, kun niiden harjoittamassa toiminnassa on mukana luonteeltaan taloudellisia elementtejä. Kuten jo menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä mainittiin, sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimintojen osalta olennainen edellytys on, että ei-kaupalliset yhteisöt ovat tehneet viranomaisten kanssa sopimuksen. On selvää, että tämän edellytyksen täyttyminen ei yksinään riitä sulkemaan pois kyseisen toiminnan taloudellista luonnetta. Samaan tapaan, kun on kyse koulutustoiminnasta, koulun on täytettävä opetusnormit, hyväksyttävä vammaisia oppilaita, sovellettava työehtosopimuksia ja varmistettava oppilasvalinnan syrjimättömyys. Lisäksi mahdollinen toimintaylijäämä on sijoitettava uudelleen koulutustoimintaan. Näidenkään edellytysten täyttyminen ei sulje pois tällä tavoin harjoitetun koulutustoiminnan taloudellista luonnetta. Elokuvateattereiden on näytettävä kulttuurielokuvia, laatuelokuvia tai lastenelokuvia. Majoitustoiminnan osalta edellytettiin, että majoitusta ei tarjota kaikille vaan ennalta määritellyille ryhmille ja että palvelua ei tarjota ympäri vuoden. Lisäksi palveluntarjoajien on sovellettava markkinahintoja alempia hintoja eikä yksikkö saa toimia tavallisena hotellina. Myöskään tässä tapauksessa edellä mainittujen edellytysten täyttyminen ei sulje pois kyseisen toiminnan taloudellista luonnetta.

([40]) Ks. esim. asia C-41/90, Höfner (Kok., s. I-1979, 21 kohta); asia C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze (Kok., s. I-289, 107 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

([41]) Yhdistetyt asiat 209/78–215/78 ja 218/78, Van Landewyck (Kok., s. 3125, 21 kohta); asia C-244/94, FFSA ym. (Kok., s. I-4013); asia C-49/07, MOTOE (Kok., s. I-4863, 27 ja 28 kohta).

(105) Lisäksi komissio toteaa, että vaikka kyseistä toimintaa harjoitetaan suurimmassa osassa tapauksia yhteiskunnallisesti hyödyllisessä tarkoituksessa, se ei yksinään riitä sulkemaan pois toiminnan taloudellista luonnetta. Vaikka toiminnalla olisi yhteiskunnallinen tarkoitus, se ei kuitenkaan yksinään riitä poistamaan mahdollisuutta luokitella sitä taloudelliseksi toiminnaksi. Vaikka ei-kaupallisten yhteisöjen veronmaksukyky olisi alhainen, se ei tarkoita, että ne eivät harjoittaisi taloudellista toimintaa. Tällä ei ole merkitystä kannettaessa kiinteistöveroa, joka perustuu kiinteistön hallintaan ja jossa ei oteta huomioon veronmaksukyvyn muita osatekijöitä.

(106) Koska itse laissa vuodelta 2005 vapautus ICI-verosta myönnettiin myös luonteeltaan kaupalliselle toiminnalle ja koska kiertokirjeessä määritellyt kriteerit sekä Italian viranomaisten esiin tuomat seikat eivät yksinään riitä sulkemaan pois harjoitetun toiminnan taloudellista luonnetta, komissio katsoo edellä esitetyn perusteella, että kyseiset ei-kaupalliset yhteisöt on luokiteltava yrityksiksi edellä mainittujen toimintojen osalta. Sama koskee tuloverolain 149 §:n 4 momentissa tarkoitettuja ei-kaupallisia yhteisöjä, joille on annettu lupa harjoittaa taloudellista toimintaa, mitä Italian viranomaiset eivät ole kiistäneet.

(107) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ([42]) mukaan järjestelyn pitäminen valtiontukena ei edellytä, että komissio osoittaisi kaikkien järjestelyn yhteydessä myönnettyjen yksittäisten toimenpiteiden olevan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Jotta järjestelyn voitaisiin katsoa sisältävän SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, riittää, että järjestelyn toteutukseen liittyy tilanteita, joissa on kyse tuesta. Tämän päätöksen yhteydessä ei siis tarvitse ottaa huomioon kaikkien yksittäisten lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa lueteltujen toimintojen luonnetta. Kuten jo johdantoosan 104 kappaleessa mainittiin, komissio on todennut, että jotkin riidanalaisen tukijärjestelyn yksittäiset soveltamistapaukset koskivat yrityksiä.

(108) Tämän vuoksi komissio toteaa, että menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esitettyä kantaa ei ole syytä tarkistaa: tutkittavana oleva järjestely koskee myös taloudellista toimintaa. Komissio voi ainakin joidenkin kyseessä olevien toimintojen erityispiirteiden perusteella luokitella ne taloudelliseksi toiminnaksi. Koska kyseiset tuensaajat voivat harjoittaa taloudellista toimintaa, ne on mahdollista luokitella yrityksiksi siltä osin kuin on kyse tällaisen toiminnan harjoittamisesta.

([42]) Ks. asiat C-471/09–473/09 P, Diputación Foral de Álava ym. v. komissio (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa, 98 kohta); ks. myös yhdistetyt asiat C-71/09 P, C-73/09 P ja C-76/09 P, Comitato "Venezia vuole vivere" v. komissio (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa, 130 kohta ja oikeuskäytäntö, johon siinä viitataan).

6.2. **Vapautus ICI-verosta**

(109) Komissio analysoi tässä jaksossa, onko ei-kaupallisille yhteisöille myönnetty lakiasetuksen nro 504/92 (ennen lakiasetuksella nro 1/2012 tehtyjä muutoksia) 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettu vapautus ICI-verosta valtion rahoittama tai rahoitettu valtion varoin, onko myönnetty valikoivaa etua ja voidaanko sitä perustella Italian verojärjestelmän perusperiaatteiden nojalla ja vaikuttaako se jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai vääristääkö se tai uhkaako se vääristää kilpailua.

6.2.1. *Valtion varat*

(110) Toimenpiteessä käytettiin valtion varoja ja luovuttiin verovapautusta vastaavan määrän suuruisista verotuloista.

(111) Verotulojen menetys vastaa valtion varojen käyttöä. Myöntämällä vapautuksen verosta yhteisöille, jotka on voitu luokitella yrityksiksi, Italian viranomaiset ovat luopuneet tuloista, jotka ne olisivat saaneet ilman vapautusta.

(112) Edellä esitetyistä syistä komissio katsoo, että tarkasteltavana oleva toimenpide on johtanut valtion varojen menetykseen, koska siinä on myönnetty vapautus verosta.

6.2.2. *Toimenpiteestä koituva etu*

(113) Oikeuskäytännön mukaan tuen käsitteellä ei tarkoiteta ainoastaan positiivisia suorituksia, vaan myös toimenpiteitä, jotka eri tavoin alentavat yritysten vastattavaksi tavallisesti kuuluvia kustannuksia ([43]).

(114) Koska vapautus ICI-verosta on vähentänyt kiinteistönhaltijoina olevien yritysten toimintamenoihin tavallisesti sisältyviä kustannuksia, se on antanut kyseisille yhteisöille taloudellista etua suhteessa muihin yrityksiin, jotka eivät ole voineet saada tällaisia verohelpotuksia.

([43]) Asia C-143/99, Adria-Wien Pipeline (Kok., s. I-8365, 38 kohta).

6.2.3. *Valikoivuus*

(115) Ollakseen valtiontukea toimenpiteen on oltava valikoiva ([44]) siinä mielessä, että sillä suositaan tiettyjä yrityksiä tai tiettyjen tuotteiden valmistusta. Vakiintuneen oikeuskäytännön ([45]) mukaan kansallisen verotoimenpiteen pitäminen valikoivana edellyttää yleensä, että ensin määritetään ja tutkitaan kyseisessä jäsenvaltiossa tavallisesti sovellettava verojärjestelmä. Seuraavaksi on tämän verojärjestelmän perusteella selvitettävä, voivatko kyseisen toimenpiteen antamat veroedut olla valikoivia. Tätä varten on osoitettava, että järjestely poikkeaa tavallisesta järjestelmästä, koska siinä kohdellaan eri tavoin taloudellisia toimijoita, jotka järjestelmän tavoitteiden kannalta ovat tosiasiallisesti ja oikeudellisesti samanlaisessa tilanteessa. Jos tällainen poikkeama todetaan, on tutkittava, johtuuko se kyseisen verojärjestelmän luonteesta tai yleisestä rakenteesta ja voidaanko se näin ollen perustella järjestelmän luonteella tai yleisellä rakenteella. Jäsenvaltion on osoitettava, että eriyttävä verokohtelu on suoraan johdettavissa sen verojärjestelmää ohjaavista perusperiaatteista ([46]).

a) Viitejärjestelmä

(116) ICI oli itsenäinen vero, joka maksettiin vuosittain kunnalle. Komissio totesi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että ICI-verosta vapautusta arvioitaessa viitejärjestelmänä on kunnallinen kiinteistövero itsessään. Italia ja muut asianomaiset eivät ole kiistäneet tätä.

(117) Komissio toteaa näin ollen, että menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esitettyä kantaa ei ole syytä tarkistaa: viitejärjestelmä on ICI.

b) Poikkeaminen viitejärjestelmästä

(118) ICI-säännöstön mukaan ICI-veroa kannetaan kaikilta oikeushenkilöiltä, jotka ovat kiinteistönhaltijoita, kiinteistön käyttötarkoituksesta riippumatta ([47]). Verosta vapautetut kiinteistöryhmät mainitaan 7 §:ssä.

(119) Komissio toteaa, että lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentti poikkesi viitejärjestelmästä, jonka nojalla kaikkien oikeushenkilöiden, jotka ovat kiinteistönhaltijoita, oli maksettava ICI-veroa kiinteistön käytöstä riippumatta. Kuten edellä on esitetty, kyseisten eikaupallisten yhteisöjen oli mahdollista harjoittaa luonteeltaan kaupallista toimintaa niin kuin minkä tahansa muun vastaavaa taloudellista toimintaa harjoittavan yrityksen. Järjestelmän tavoitteiden kannalta eli kuntien kantaessa veroa kiinteistön hallinnasta ei-kaupalliset yhteisöt olivat näin ollen tosiasiallisesti ja oikeudellisesti samanlaisessa tilanteessa kuin yritykset, joilta ICI-veroa kannettiin.

(120) Kiertokirjeessä esitettyjen edellytysten mukaisesti ICI-verosta vapautettiin esimerkiksi elokuvateatterit, joissa toimintaa harjoittavat ei-kaupalliset yhteisöt ei yksinomaan kaupallisessa tarkoituksessa. Jos tällaisia palveluja tarjotaan markkinoilla organisoidusti ja maksua vastaan, ne ovat aina taloudellista toimintaa. On kiistatonta, että 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettua toimintaa harjoittaneet ei-kaupalliset yhteisöt ovat hyötyneet siitä, että kiinteistöt, joissa tällaista toimintaa harjoitetaan, vapautettiin ICI-verosta, jos kiertokirjeen vähimmäisvaatimukset täyttyivät. Kaupalliset yhteisöt eivät ole saaneet samaa verovapautusta, vaikka ne olisivat harjoittaneet samaa toimintaa ja täyttäneet kiertokirjeessä esitetyt, elokuvien luonnetta koskevat edellytykset.

(121) Näin ollen komissio toteaa, että 7 §:n 1 momentin i alamomentissa (ennen lakiasetuksella nro 1/2012 tehtyjä muutoksia) tarkoitettu vapautus ICI-verosta poikkesi viitejärjestelmästä ja että se oli oikeuskäytännössä tarkoitettu valikoiva toimenpide.

c) Perusteltavuus verojärjestelmän luonteen ja yleisen rakenteen perusteella

(122) Koska komissio katsoo, että tarkasteltavana oleva vapautus verosta on valikoiva, sen on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti määriteltävä, voidaanko tällainen vapautus perustella järjestelmän luonteella ja yleisellä rakenteella. Toimenpide, joka poikkeaa yleisen verojärjestelmän soveltamisesta, voi olla perusteltu verojärjestelmän luonteen ja yleisen rakenteen perusteella, jos kyseinen jäsenvaltio pystyy osoittamaan, että toimenpide on suoraan johdettavissa sen verojärjestelmää ohjaavista perusperiaatteista.

([44]) Ks. asia C-66/02, Italia v. komissio (Kok., s. I-10901, 94 kohta).
([45]) Ks. esim. asia C-88/03, Portugali v. komissio (Kok., s. I-7115, 56 kohta), ja yhdistetyt asiat C-78/08–C-80/08, Paint Graphos (ei vielä julkaistu, 49 kohta).
([46]) Asia C-143/99, Adria-Wien Pipeline GmbH e Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (Kok., s. I-8365, 42 kohta).
([47]) Ks. lakiasetuksen nro 504/92 1 ja 3 §.

(123) Italian viranomaiset ja 78 asianomaista katsovat, että vapautuksessa ICI-verosta on kyse järjestelmää ohjaavien periaatteiden soveltamisesta. Niiden mielestä yhteiskunnallisesti merkittävän, sosiaalisia tavoitteita edistävän toiminnan erilainen kohtelu on verojärjestelmän logiikan mukaista. Tällainen toiminta lähtee niiden mukaan yhteisvastuun periaatteesta, joka on kansallisen lainsäädännön ja unionin lainsäädännön perusperiaate. Kyseiset kaupalliset yhteisöt hoitavat tiettyjä yhteiskunnallisesti merkittäviä tehtäviä yhdessä valtion kanssa. ICI-verosta myönnettävä vapautus perustuu huomautusten mukaan Italian perustuslain 2 ja 3 §:ään, joissa määrätään täyttämään poliittiseen, taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen yhteisvastuuseen liittyvät velvollisuudet kansalaisia kohtaan, sekä perustuslain 38 §:ään, jossa vahvistetaan oikeus sosiaalihuoltoon niille kansalaisille, jotka eivät pysty itse huolehtimaan toimeentulostaan.

(124) Komissio katsoo, että Italian viranomaiset eivät ole osoittaneet kyseisen toimenpiteen olevan suoraan johdettavissa sen verojärjestelmää ohjaavista perusperiaatteista. Italian perustuslain pykälät, joihin Italia viittaa, eivät itse asiassa koske Italian verojärjestelmää ohjaavia periaatteita vaan pelkästään yhteiskunnallisen yhteisvastuun yleisiä periaatteita.

(125) Toiseksi komissio toteaa, että tavoite, johon valtion toimenpiteillä pyrittiin, ei riitä sulkemaan pois toimenpiteiden pitämistä SEUT-sopimuksen 107 artiklassa tarkoitettuna tukena ([48]). Tuomioistuin on lisäksi todennut monessa yhteydessä, että SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa ei tehdä mitään eroa valtiontuen syiden tai tarkoituksen suhteen, vaan tuki määritellään suhteessa sen vaikutuksiin ([49]). Edellä esitetyn perusteella komissio toteaa, että yhteiskunnallinen tarkoitus tai sosiaalisia tavoitteita edistävän toiminnan harjoittaminen eivät riitä sulkemaan pois toimenpiteen pitämistä valtiontukena.

(126) Kolmanneksi komissio toteaa, kuten jo edellä todettiin, että toimenpide, joka poikkeaa tavallisen verojärjestelmän soveltamisesta, voi olla perusteltu (viite)verojärjestelmän, tässä tapauksessa ICI:n, luonteen tai yleisen rakenteen perusteella. Kuten valtiontukisääntöjen soveltamisesta yritysten välittömään verotukseen annetun komission tiedonannon ([50]) 26 kohdassa todetaan, tässä yhteydessä on tehtävä ero toisaalta verojärjestelmän ulkoisten tavoitteiden, esimerkiksi sosiaalisten ja alueellisten tavoitteiden, ja toisaalta niiden tavoitteiden välillä, jotka ovat ominaisia verojärjestelmälle sinänsä. Näin ollen verovapautukset, jotka johtuvat viiteverojärjestelmän ulkoisista tavoitteista, eivät voi jäädä SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdasta ilmenevien vaatimusten soveltamisalan ulkopuolelle ([51]). Tarkasteltavana olevan verojärjestelmän olemassaoloa on perusteltu valtion menojen rahoittamiseen tarkoitettujen varojen keruulla ([52]) kiinteistön hallintaan perustuvan veron muodossa. Näin ollen komissio katsoo, että yhteisöjen sosiaaliset tavoitteet, jotka kuuluivat ICI-vapautuksen soveltamisalaan, ovat ICI-verojärjestelmän logiikalle vieraita, eikä niihin voida näin ollen vedota toimenpiteen valikoivuuden ilmeisenä perusteluna.

(127) Neljänneksi, kun määritetään, voidaanko toimenpidettä pitää perusteltuna sen järjestelmän luonteen tai yleisen rakenteen perusteella, jonka osa toimenpide on, sen lisäksi, että selvitetään, onko toimenpide kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavan verojärjestelmän keskeisten periaatteiden olennainen osa, on oikeuskäytännön mukaan ([53]) selvitettävä myös, onko se johdonmukaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen. Koska kyseinen toimenpide ei johdu suoraan viiteverojärjestelmän perusperiaatteista, komissio katsoo, että on tarpeetonta analysoida Italian viranomaisten kuvaamaa valvontajärjestelmää, jonka Italia on luonut varmistaakseen, että ei-kaupalliset yhteisöt noudattavat ICI-vapautuksen edellytyksiä. Joka tapauksessa on niin, että tarkasteltavana olevalla toimenpiteellä käyttöönotettu ei-kaupallisten yhteisöjen eriytetty verokohtelu ei ole verojärjestelmän logiikan kannalta välttämätön eikä oikeasuhteinen.

(128) Edellä olevien 122–127 kappaleen perusteella komissio toteaa, että kyseisen verotoimenpiteen valikoiva luonne ei ole verojärjestelmän logiikan perusteella perusteltu. Näin ollen todetaan, että riidanalainen toimenpide antaa tiettyjä toimintoja harjoittaville ei-kaupallisille yhteisöille valikoivaa etua.

([48]) Yhdistetyt asiat C-78/08–C-80/08, Paint Graphos, 67 kohta; Ks. myös asia C-487/06 P British Aggregates v. komissio (Kok., s. I-10505, 84 kohta, ja oikeuskäytäntö, johon siinä viitataan).

([49]) Asia C-487/06, British Aggregates v. komissio (Kok., s. I-10505, 85 kohta).

([50]) EYVL C 384, 10.12.1998, s. 3.

([51]) Yhdistetyt asiat C-78/08–C-80/08, Paint Graphos, 70 kohta.

([52]) Ks. komission tiedonanto valtiontukisääntöjen soveltamisesta yritysten välittömään verotukseen, 26 kohta.

([53]) Yhdistetyt asiat C-78/08–C-80/08, Paint Graphos, 73 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

6.2.4. *Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja kilpailun vääristyminen*

(129) SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa kielletään tuet, jotka vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua. Kun arvioidaan, onko kansallinen toimenpide valtiontukea, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ([54]) mukaan ei ole tarpeen osoittaa, että tuki todellisuudessa vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja että se tosiasiallisesti vääristää kilpailua, vaan on ainoastaan tutkittava, saattaako tämä tuki vaikuttaa tuohon kauppaan ja vääristää kilpailua. Lisäksi on syytä muistaa, kuten johdanto-osan 107 kappaleessa on todettu, että ratkaistaessa, onko järjestely valtiontukea, ei tarvitse osoittaa kaikkien järjestelyn yhteydessä myönnettyjen yksittäisten toimenpiteiden olevan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Jotta järjestelyn voitaisiin katsoa sisältävän SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, riittää, että järjestelyn toteutukseen liittyy tilanteita, joissa on kyse tuesta.

(130) Oikeuskäytännöstä ilmenee vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan koskevan edellytyksen osalta tarkemmin, että jäsenvaltion tietyille verovelvollisille verohelpotuksena myöntämän tuen on katsottava voivan vaikuttaa tähän kauppaan ja täten täyttävän tämän edellytyksen silloin, kun mainitut verovelvolliset harjoittavat taloudellista toimintaa tällaisen kaupankäynnin alalla tai kun ei voida sulkea pois sitä, että ne kilpailevat toisissa jäsenvaltioissa sijaitsevien toimijoiden *kanssa* ([55]). Lisäksi kun valtion myöntämä tai sen varoista myönnetty tuki vahvistaa yrityksen asemaa unionin sisäisessä kaupassa muihin, kilpaileviin yrityksiin verrattuna, tuen on katsottava vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Ei ole myöskään välttämätöntä, että tuensaajayritys osallistuu unionin sisäiseen kauppaan. Kun jäsenvaltio myöntää tuen yritykselle, jäsenvaltion sisäinen liiketoiminta voi tämän johdosta pysyä ennallaan tai lisääntyä sillä seurauksella, että muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden yritysten mahdollisuudet päästä tuon jäsenvaltion markkinoille vähentyvät.

(131) Kilpailun vääristymisvaatimuksen osalta on huomattava, että suorilla tuilla, joilla pyritään vapauttamaan yritys kustannuksista, joista sen olisi muuten vastattava liikkeenjohdossaan tai tavanomaisessa toiminnassaan, vääristetään lähtökohtaisesti kilpailuolosuhteita ([56]).

(132) Italian viranomaiset eivät ole esittäneet tätä koskevia huomautuksia. Jotkin 78 asianomaisesta katsovat, että ICI-vapautus ei ole voinut vaikuttaa merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai vääristää merkittävästi kilpailua, kun otetaan huomioon toimenpiteen tuensaajien erityispiirteet ja tapa, jolla ne harjoittavat toimintaa, johon verovapautus perustuu.

(133) Komissio ei voi yhtyä näiden asianomaisten väitteeseen, jonka mukaan kyseinen paikallistasolla toimiville ei-kaupallisille yhteisöille myönnetty verovapautus ei vaikuttaisi merkittävästi kauppaan eikä vääristäisi merkittävästi kilpailua. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kauppaan vaikuttaa kielteisesti jo se, että tuensaajayritys toimii kilpailulle avoimilla markkinoilla (tavaroiden tuonti tai vienti tai palveluiden tarjoaminen jäsenvaltiosta toiseen) ([57]). Sillä ei ole merkitystä, ovatko kyseiset markkinat paikalliset, alueelliset, kansalliset vai unionin tasolla. Ratkaisevaa ei ole merkityksellisten aineellisten ja maantieteellisten markkinoiden määritteleminen vaan mahdollinen kielteinen vaikutus kauppaan unionin sisällä. Se, että tuki on melko vähäistä tai että tuensaajayritys on melko pieni, ei sulje ennalta pois mahdollisuutta, että tuki vaikuttaisi unionin sisäiseen kauppaan ([58]). Tuen vähäisyys tai tuensaajayritysten vaatimaton koko ei sulje pois tuen mahdollisuutta ([59]).

([54]) Ks. asia C-372/97, Italia v. komissio (Kok., s. I-3679, 44 kohta); asia C-148/04, Unicredito Italiano (Kok., s. I-11137, 54 kohta); asia C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze (Kok., s. I-289, 140 kohta); yhdistetyt asiat C-78/08–C-80/08, Paint Graphos, 78 kohta (ei vielä julkaistu); asia T-303/10, Wam Industriale Spa v. komissio, 25 kohta ja sitä seuraavat kohdat (ei vielä julkaistu).

([55]) Ks. asia C-88/03, Portugali v. komissio, 91 kohta, ja asia C-172/03, Heiser (Kok., s. I-1627, 35 kohta); asia C-494/06, komissio v. Wam (Kok., s. I-3639, 51 kohta).

([56]) Ks. asia C-156/98, Saksa v. komissio (Kok., s. I-6857, 30 kohta) ja Heiser, 55 kohta.

([57]) Ks. asia T-298/97, Alzetta (Kok., s. II-2319, 93 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

([58]) Asia C-142/87, Belgia v. komissio (Kok., s. I-959, 43 kohta); yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio (Kok., s. I-4103, 42 kohta); asia C-280/00, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg (Kok., s. I-7747, 81 kohta).

([59]) Ks. asia T-171/02, Sardinia v. komissio (Kok., s. II-2123, 86 kohta ja sitä seuraavat kohdat); asia C-113/00, Belgia v. komissio (Kok., s. I-7601, 30 kohta); asia T-288/97, Van den Bergh Foods v. komissio (Kok., s. II-1169, 44 ja 46 kohta).

(134) Tarkasteltavana olevassa tapauksessa komissio toteaa, että ainakin jotkin niistä aloista, jotka ovat hyötyneet ICI-vapautuksesta, esimerkiksi majoituspalvelut sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut, olivat ja ovat edelleenkin avoimia kilpailulle ja unionin sisäiselle kaupalle. Komissio katsoo, että tarkasteltavana oleva toimenpide täyttää oikeuskäytännössä määritellyt ehdot. Toimenpide antaa etua kyseisten yhteisöjen harjoittaman toiminnan rahoittamiseen alentamalla kustannuksia, joista niiden olisi muutoin täytynyt vastata. Näin ollen toimenpide saattaa vääristää kilpailua.

(135) Komissio toteaa, että tutkittavana oleva toimenpide saattaa vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristää kilpailua SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

6.2.5. *Päätelmä riidanalaisen toimenpiteen luokittelusta*

(136) Edellä esitetyn perusteella komissio päättelee, että tutkittavana oleva toimenpide täyttää kaikki SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan ehdot, joten sitä on pidettävä valtiontukena.

6.2.6. *Toimenpiteen luokittelu uudeksi tueksi*

(137) Komissio katsoi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa säädetty vapautus ICI-verosta on uutta tukea. ICI on vuonna 1992 käyttöönotettu kunnille vuosittain maksettava vero. Siitä ei ole ilmoitettu komissiolle, eikä komissio ole sitä hyväksynyt. Kyseistä vapautusta sovellettiin hyvin monenlaiseen toimintaan, joka oli vapautuksen käyttöönoton aikaan avointa kilpailulle.

(138) Italian mielestä komission menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esittämä lähestymistapa ei ole oikea. Jos vapautusta ICI-verosta olisi pidettävä tukena, se olisi Italian mielestä luokiteltava voimassa olevaksi tueksi. Italian mukaan ICI edustaa aiempien kiinteistöjä koskevien omaisuusverojen luontaista lainsäädännöllistä kehitystä ja on niille suoraa jatkoa sekä muodon että sisällön osalta. Tiettyihin yhteiskunnallisesti merkittäviin tehtäviin käytettävien kiinteistöjen vapauttaminen kunnallisesta kiinteistöverosta on vuodesta 1931 lähtien eli kauan ennen ETY:n perussopimuksen voimaantuloa ollut kaikkien kiinteistöomaisuuteen kohdistuvien verojen perustekijä.

(139) Italian viranomaiset väittävät lisäksi, että kantelun tekijöille toimitetut, ICI-verosta vapautusta koskevat komission vastaukset, jotka annettiin epävirallisesti tiedoksi myös Italian viranomaisille, loivat ei-kaupallisille yhteisöille perustellun luottamuksen siihen, että toimenpide on unionin oikeuden mukainen.

(140) Italia on esittänyt seikkaperäisen kuvauksen ennen ICI-veroa voimassa olleista kiinteistöveroista. Italia otti vuonna 1931 paikallisrahoitusta koskevalla lailla käyttöön erityiset ja yleiset parannusmaksut. Sittemmin 5 päivänä maaliskuuta 1963 annetulla lailla nro 246 otettiin käyttöön rakennusmaiden arvonnoususta kannettava vero. Kiinteistöjen arvonnoususta kannettava vero (ns. INVIM) otettiin käyttöön 26 päivänä lokakuuta 1972 annetulla tasavallan presidentin asetuksella nro 643. Laskettaessa erityisiä ja yleisiä parannusmaksuja oli otettava huomioon kiinteistön arvon nousu. Samoin myös vuoden 1963 vero kohdistui rakennusmaiden arvonnousuun. Arvonnoususta kannettiin vero luovutettaessa omaisuutta elävien kesken ja aina, kun kiinteistöomaisuus on ollut omistuksessa kymmenen vuotta. Vuonna 1972 käyttöönotetulla INVIM-verolla korvattiin sekä vuoden 1931 vero että vuoden 1963 vero. INVIM-veroa koskevan lain mukaan verovelvollisia olivat henkilö, joka luovuttaa kiinteistön vastikkeellisesti, tai luovutuksen saaja, jos luovutus on vastikkeeton, ja vero oli maksettava aina kymmenen vuoden omistuksen jälkeen. INVIM kumottiin, kun ICI-vero otettiin käyttöön. Italian mukaan tästä analyysistä käy ilmi, että vuodesta 1931 lähtien käytössä olleet kiinteistöverotuksen välineet ovat suoraa jatkoa toisilleen. Lisäksi Italia toteaa, että kiinteistöverosta myönnettyjä vapautuksia koskevissa säännöksissä on aina otettu huomioon verosta vapautetun yhteisön harjoittaman toiminnan luonne. Vapautuksen saavien ryhmien lisääntyminen vuosien saatossa johtuu yksinkertaisesti siitä, että yhteiskunnallisesti merkittäviä tehtäviä hoitavien yhteisöjen valikoima on lisääntynyt.

(141) Komissio ei pidä Italian viranomaisten näkemyksiä oikeina. Ensinnäkin komissio toteaa, että ICI-vero on täysin erilainen kuin aiemmat kiinteistöverot, jotka se on korvannut. ICI poikkeaa sisällöltään monin tavoin aiemmista kiinteistöveroista niin verovelvollisten, veroperusteen kuin veronmaksuvelvoitteen laukaisevien tapahtumien suhteen. ICI:n käyttöönottoon asti kiinteistöverot laskettiin kiinteistön arvonnousun perusteella, kun taas ICI-vero lasketaan kiinteistön katasteriarvon perusteella. Lisäksi INVIM-järjestelmässä verovelvollinen oli henkilö, joka luovuttaa kiinteistön vastikkeellisesti, tai luovutuksen saaja, jos luovutus on vastikkeeton, kun taas ICI-veroa kannetaan kaikilta luonnollisilta ja oikeudellisilta henkilöiltä, jotka ovat kiinteistönhaltijoita. INVIM-vero maksettiin yleensä kymmenen vuoden välein mutta ICI-vero

joka vuosi. Edellä esitetyn perusteella komissio katsoo, että vuosien saatossa tehdyt ja erityisesti ICI-lailla käyttöönotetut muutokset ovat vaikuttaneet alkuperäisen järjestelmän sisältöön eikä niitä voida siitä erottaa, mikä tarkoittaa, että alkuperäinen järjestelmä on muuttunut uudeksi tukijärjestelmäksi ([60]). Komission ei ole syytä tarkistaa menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esittämäänsä kantaa, jonka mukaan ICI-vero on uusi tuki.

(142) ICI-verotoimenpiteen väitetystä hyväksymisestä komissio toteaa, että komissio tai neuvosto ei ole hyväksynyt kyseistä tukea. Jos tuki olisi hyväksytty, sitä olisi pidettävä asetuksen (EY) N:o 659/1999 1 artiklan b kohdan ii alakohdan mukaisesti voimassa olevana tukena. Komission alustavan arvioinnin sisältäviä kirjeitä, jotka komission yksiköt ovat lähettäneet kantelun tekijöille menettelyn aloittamista koskevaa päätöstä edeltävän hallinnollisen menettelyn yhteydessä, ei voida rinnastaa komission päätöksiin. Ainoastaan tukia, jotka komissio tai neuvosto on hyväksynyt nimenomaisella päätöksellä, voidaan pitää 1 artiklan b kohdan ii alakohdassa tarkoitettuina voimassa olevina tukina. Kaksi kantelun tekijää vei 15 päivänä helmikuuta 2010 päivätyn kirjeen unionin yleiseen tuomioistuimeen eikä se näin ollen ole edes lainvoimainen; kanteet vedettiin pois vasta menettelyn aloittamista koskevan päätöksen myötä. Näin ollen komissio toteaa, että koska komission tai neuvoston päätöstä ei ole, asetuksen (EY) N:o 659/1999 1 artiklan b kohdan ii alakohtaa ei voida soveltaa. Siksi kyseistä tukea ei voida pitää voimassa olevana tukena vaan se on uusi tuki.

6.2.7. *Soveltuvuus sisämarkkinoille*

(143) Komissio katsoi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, ettei kyseiseen järjestelyyn voida soveltaa mitään SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuista poikkeuksista ja etteivät Italian viranomaiset ole osoittaneet, että tuki soveltuisi sisämarkkinoille SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan nojalla.

(144) Italian viranomaiset eivät ole menettelyn aikana esittäneet perusteluja osoittaakseen, että kyseiseen järjestelyyn voitaisiin soveltaa SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 ja 3 kohdassa ja 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja poikkeuksia. Eräät 78 asianomaisesta katsoivat, että järjestely soveltui sisämarkkinoille SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan ja107 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla. Niiden mielestä vapautus oli tarpeen, sillä toiminnalla on yhteiskunnallista merkitystä ja se perustuu yhteisvastuulliseen periaatteeseen. Molemmat kantelun tekijät sen sijaan katsovat, ettei kumpaakaan SEUT-sopimuksen mukaista poikkeusta voida soveltaa.

(145) Komission mukaan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan mukaisia poikkeuksia, jotka koskevat yksittäisille kuluttajille myönnettävää sosiaalista tukea, tukea luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi ja tukea Saksan liittotasavallan alueille jaosta aiheutuneen haitan korvaamiseksi, ei voida soveltaa tähän asiaan.

(146) Sama koskee SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisia poikkeuksia eli tukea taloudellisen kehityksen edistämiseen alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma, sekä 349 artiklassa tarkoitetuilla alueilla, niiden rakenteellinen, taloudellinen ja sosiaalinen tilanne huomioon ottaen. Tarkasteltavana olevaa toimenpidettä ei myöskään voida pitää tukena Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen tai jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

(147) SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan tuen katsotaan soveltuvan sisämarkkinoille, jos se on tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen eikä muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Komissiolle ei kuitenkaan ole toimitettu konkreettista näyttöä, jonka perusteella se voisi arvioida, liittyikö tarkasteltavan toimenpiteen nojalla myönnetty verovapautus erityisiin investointeihin tai hankkeisiin, joille sääntöjen

([60]) Ks. yhdistetyt asiat T-195/01 ja T-207/01, Governement of Gibraltar v. komissio (Kok., s. II-2309, 111 kohta).

tai EU:n suuntaviivojen mukaan voidaan antaa tukea tai jotka soveltuvat sisämarkkinoille suoraan SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla. Tämän vuoksi komissio ei voi olla samaa mieltä asianomaisten kanssa siitä, että toimenpide soveltuisi sisämarkkinoille SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla sen perusteella, että ei-kaupallisten yhteisöjen on voitava toteuttaa toimintaa, joka perustuu yhteisvastuun periaatteeseen ja jolla on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys. Etu on yksinkertaisesti sidoksissa kiinteistöveron poistamiseen, eikä kaikissa yksittäistapauksissa ole mahdollista todeta, että se on tarpeellinen ja suhteessa yhteisen edun mukaiseen tavoitteeseen. Tämän vuoksi komissio katsoo, ettei toimenpiteen voida katsoa soveltuvan sisämarkkinoille SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohtaan perustuvien suuntaviivojen perusteella.

(148) SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaan sisämarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä unionissa yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Komissio ei ole lähtökohtaisesti voinut sulkea menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä pois mahdollisuutta, että eräiden yhteisöjen – esimerkiksi ei-kaupallisten yhteisöjen, jotka harjoittavat yksinomaan koulutukseen, kulttuuriin ja virkistykseen liittyvää toimintaa – tavoite on kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistäminen, jolloin ne voisivat kuulua SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohdan soveltamisalaan. Komissio ei kuitenkaan ole saanut Italialta tai asianomaisilta tietoja, jotka osoittaisivat, että toimenpide soveltuu tiettyjen yhteisöjen osalta sisämarkkinoille SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohdan nojalla ([61]). Myöskään tässä suhteessa edun luonteen vuoksi ei ole mahdollista katsoa, että tuki on kaikissa yksittäistapauksissa tarpeellinen ja oikeasuhteinen.

(149) Komissio ei myöskään sulkenut menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä pois mahdollisuutta, että tietty toimenpiteen perusteella tukea saava toiminta luokiteltaisiin Italian laissa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviksi palveluiksi SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan ja Altmark-oikeuskäytännön nojalla. Eräät asianomaiset katsovat, että komission olisi arvioitava toimenpide SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan mukaisesti, mutta eivät esitä tarpeellisia tietoja analyysiä varten. Molemmat kantelun tekijät katsovat, ettei toimenpide täytä Altmark-tuomion perusteita. Komissio katsoo tämän vuoksi ja koska Italia tai asianomaiset eivät ole toimittaneet tietoja, joiden perusteella komissio voisi arvioida toimenpiteen SEUT-sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan nojalla, ettei ole mahdollista luokitella mitään toimintaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviksi palveluiksi mainitun artiklan mukaisesti. Samoin on mahdotonta vahvistaa kaikissa yksittäistapauksissa, että tuki olisi tarpeen ja oikeasuhteinen kattamaan julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä tai yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tarjoamisesta aiheutuvat kustannukset.

([61]) Italian viranomaiset esittivät asianomaisten huomautuksia koskevissa huomioissaan, että SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohtaa voitaisiin soveltaa teoriassa ainoastaan tiettyyn asetuksen 7 §:n 1 momentin i alamomentissa lueteltuun toimintaan. Tästä asiasta ei kuitenkaan esitetty lisäperusteluja.

(150) Komissio katsoo edellä esitetyn perusteella, ettei kyseessä oleva järjestely sovellu sisämarkkinoille.

6.3. **Tuloverolain 149 §:n 4 momentti**

(151) Komissio katsoi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että kyseinen toimenpide vaikutti olevan valtiontuki. Se tarkastelee seuraavassa jaksossa, onko tuloverolain 149 §:n 4 momentti SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

(152) Italian viranomaiset selittivät tuloverolain 149 §:n 2 momentin sisältävän ei-tyhjentävän luettelon kriteereistä, joiden perusteella voidaan arvioida, onko yhteisö luonteeltaan kaupallinen ([62]). Yhden tai useamman kriteerin täyttyminen ei tarkoita automaattisesti ei-kaupallisen yhteisön aseman menettämistä (koska kriteerit eivät varsinaisesti ole oikeudellisia olettamia), vaan on vain viite siitä, että yhteisön toiminta saattaa mahdollisesti olla luonteeltaan kaupallista. Italia muistuttaa, että valtion tuloista vastaavan viraston Agenzia delle Entraten 12 päivänä toukokuuta 1998 päivätyssä kiertokirjeessä nro 124/E todetaan siviilioikeudellisiksi oikeushenkilöiksi tunnustettuja kirkollisia yhteisöjä kohdeltavan verotuksessa ei-kaupallisina yhteisöinä vain, jos niiden pääasiallinen toiminta ei ole kaupallista. Siviilioikeudellisiksi oikeushenkilöiksi

([62]) Ks. alaviite 12.

tunnustettujen kirkollisten yhteisöjen on joka tapauksessa ensisijaisesti harjoitettava hengellistä ja aatteellista institutionaalista toimintaa. Tämän vuoksi tuloverolain 149 §:n 4 momentissa ainoastaan suljetaan kirkolliset yhteisöt ja amatööriurheiluseurat lain 149 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen aikaa ja kaupallisuutta koskevien erityisten kriteerien soveltamisalan ulkopuolelle, mutta siinä ei suljeta pois mahdollisuutta, että kyseiset yhteisöt voivat menettää luokittelunsa ei-kaupallisiksi yhteisöiksi.

(153) Italian viranomaiset korostivat, että toimenpiteen tarkoituksena on säilyttää CONIn (Italian kansallisen olympiakomitean) yksinomainen toimivalta suhteessa amatööriurheiluseuroihin ja sisäministeriön yksinomainen toimivalta suhteessa kirkollisiin yhteisöihin.

(154) Kirkollisten yhteisöjen osalta sisäministeriölle annetuista toimivaltuuksista säädetään Italian ja Pyhän istuimen välillä tehtyjen, kirkollisia yhteisöjä koskevien kansainvälisten sopimusten toimeenpanoa koskevassa laissa nro 222/1985. Italia painotti, että sisäministeriöllä on yksinomainen toimivalta sekä tunnustaa että peruuttaa kirkollisten yhteisöjen siviilioikeudellinen oikeushenkilöys ([63]). Tuloverolain 149 §:n 4 momentissa vahvistetaan tämä yksinomainen toimivalta, sillä sen mukaan veroviranomaiset eivät voi implisiittisesti peruuttaa kirkollisten yhteisöjen siviilioikeudellista oikeushenkilöyttä. Jos sisäministeriö peruuttaisi kirkollisen yhteisön siviilioikeudellisen oikeushenkilöyden, se menettäisi ei-kaupallisen yhteisön aseman eikä sitä voitaisi enää kohdella verotuksessa sellaisena. Sisäministeriö myös tarkastaa tasavallan presidentin asetuksen nro 361/2000 mukaisesti maakuntahallinnon välityksellä, että kirkolliset yhteisöt täyttävät edelleen siviilioikeudellisen oikeushenkilöyden edellytykset.

(155) Italia vahvisti, että CONI on ainoa taho, joka voi tarkistaa, että amatööriurheiluseurat todella harjoittavat urheilutoimintaa. Italian viranomaiset selvensivät myös, että amatööriurheiluseurat saattavat menettää ei-kaupallisen yhteisön aseman, jos CONI katsoo, etteivät ne harjoita amatööriurheilutoimintaa. Amatööriurheiluseurojen on toimitettava asianmukaiset verotietonsa erityisellä EAS-lomakkeella ([64]). Niiden ei kuitenkaan tarvitse toimittaa tietoja, jos niillä ei ole kaupallista toimintaa. Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että Italian viranomaiset ovat laatineet ja ottaneet käyttöön riittävät keinot amatööriurheiluseurojen toiminnan tarkistamiseksi, myös verotuksen kannalta.

(156) Lisäksi Italia selitti, että jos veroviranomaiset toteavat kirkollisten yhteisöjen ja amatööriurheiluseurojen harjoittavan pääasiassa kaupallista toimintaa, ne ilmoittavat tästä välittömästi sisäministeriölle ja CONIlle. Sisäministeriö ja CONI tekevät lisäksi omia tarkastuksia niille laissa annettujen valtuuksien mukaisesti. Veroviranomaiset oikaisevat asianomaisen ei-kaupallisen yhteisön veroilmoitukset ja perivät erotuksesta aiheutuvat verot.

(157) Italian viranomaiset vahvistivat, että ei-kaupallisiin yhteisöihin on todella tehty tarkastuksia ([65]). Agenzia delle Entrate antoi aluetoimistoilleen hiljattain erityisesti ei-kaupallisia yhteisöjä koskevia toimintaohjeita ([66]). Sisäministeriö on lisäksi tehnyt viran puolesta useita tarkastuksia kirkollisissa yhteisöissä, eikä ole kertaakaan havainnut väärinkäytöksiä.

(158) Komissio katsoo edellä esitetyn perusteella, että Italiassa on käytössä oikeudelliset keinot estää ja torjua väärinkäytökset, jotka liittyvät kirkollisten yhteisöjen ja amatööriurheiluseurojen ei-kaupallisen yhteisön asemaan. Italian viranomaiset ovat myös osoittaneet, että toimivaltaiset viranomaiset noudattavat valvontavelvollisuuksiaan ja niin kirkolliset yhteisöt kuin amatööriurheiluseuratkin voivat menettää ei-kaupallisen yhteisön asemansa, mikäli ne harjoittavat pääasiassa kaupallista toimintaa. Kirkolliset yhteisöt ja amatööriurheiluseurat voivat myös menettää oikeuden ei-kaupallisille yrityksille yleisesti tarkoitettuun verokohteluun. Näin ei siis ole todisteita kantelun tekijöiden mainitsemasta ei-kaupallisten yhteisöjen aseman pysyvyydestä. Pelkästään se, että kirkollisia yhteisöjä, joilla on siviilioikeudellinen oikeushenkilöys, ja amatööriurheiluseuroja koskeviin tarkastuksiin sovelletaan erityisiä menettelyjä, ei muodosta etua.

([63]) Peruuttamisen osalta ks. erityisesti 20 päivänä toukokuuta 1985 annetun lain nro 222 19 §.

([64]) Ks. 29 päivänä marraskuuta 2008 annetun lain nro 185 30 §. Ks. myös valtion tuloista vastaavan viraston Agenzia delle Entraten 9 päivänä huhtikuuta 2009 päivätty kiertokirje nro 12/E ja viraston johtajan 2 päivänä syyskuuta 2009 antama määräys.

([65]) Italia on vuosina 2010–2011 tarkastanut 2 030 ei-kaupallista yhteisöä ja tehnyt 5 086 verotuspäätöstä.

([66]) Ks. Agenzia delle entraten 16 päivänä huhtikuuta 2010 päivätty kiertokirje nro 20/E.

(159) Tämän perusteella komissio katsoo, ettei tuloverolain 149 §:n 4 momentissa anneta valikoivaa etua kirkollisille yhteisöille tai amatööriurheiluseuroille. Toimenpide ei siis ole perustamissopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

6.4. **Vapautus uudesta kunnallisesta kiinteistöverosta**

(160) Italiassa on otettu käyttöön uusi kunnallinen kiinteistövero (IMU), joka korvasi entisen kunnallisen kiinteistöveron (ICI). Komissio lupautui Italian viranomaisten pyynnöstä ja kantelun tekijöiden esittämien huomautusten perusteella tarkistamaan, onko tietynlaista toimintaa harjoittaville ei-kaupallisille yhteisöille myönnetty vapautus tästä uudesta kunnallisesta kiinteistöverosta valtiontukisääntöjen mukainen. Komissio arvioi myös, onko vapautus uudesta kunnallisesta kiinteistöverosta SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

(161) Komissio katsoo, että asetuksen nro 1/2002, joka on vahvistettu lailla nro 27/2012, voimaantulopäivästä alkaen lakiasetuksen nro 540/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa säädettyä vapautusta sovelletaan ei-kaupallisten yhteisöjen omistamiin kiinteistöihin ainoastaan, jos säännöksessä mainittua toimintaa harjoitetaan ei-kaupallisesti. Säännökset, jotka koskevat kiinteistöjen käyttöä samanaikaisesti useisiin tarkoituksiin tilanteissa, joissa osa kiinteistöistä on tarkoituksen ja tulojen osalta autonomisia, tai joissa asianomaisilla yhteisöillä on velvollisuus laatia veroilmoitus, tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

(162) Komissio katsoo uusien sääntöjen edellyttävän selkeästi, että vapautus voidaan myöntää ainoastaan, jos toiminta on ei-kaupallista. Näin ollen mahdollisia eivät enää ole entisen kunnallisen kiinteistöveron (ICI) sääntöjen aikaansaamat ”hybriditilanteet”, joissa eräät kiinteistöt saivat verovapautuksen, vaikka niitä käytettiin kaupallisiin tarkoituksiin.

(163) Taloudellisen toiminnan käsitteen tulkinta riippuu yleisesti muun muassa vallitsevista erityisolosuhteista, tavasta, jolla valtio on organisoinut toiminnan, sekä kontekstista. Jotta toiminta voidaan katsoa Euroopan unionin oikeuskäytännön mukaisesti ei-kaupalliseksi, on tutkittava sen luonne, laajuus ja sitä ohjaavat säännöt. Se, että tietynlainen toiminta voidaan luokitella ”yhteiskunnalliseksi” ei riitä osoittamaan, ettei se ole luonteeltaan taloudellista. Unionin tuomioistuin on kuitenkin tunnustanut, että tietty yksinomaan yhteiskunnallisessa tarkoituksessa harjoitettava toiminta voidaan katsoa ei-taloudelliseksi erityisesti aloilla, jotka liittyvät valtion keskeisiin tehtäviin ja vastuualoihin.

(164) Komissio toteaa olevan keskeisen tärkeää selvittää ennalta, noudattavatko Italian oikeusjärjestelmän kriteerit, joilla varmistetaan, ettei uuden kunnallisen kiinteistöveron piiriin kuuluva toiminta ole luonteeltaan kaupallista, EU:n oikeudessa vahvistettua ei-kaupallisen toiminnan käsitettä.

(165) Kuten johdanto-osan 82 kappaleessa ja sitä seuraavissa kappaleissa on osoitettu, Italian viranomaiset ovat hiljattain hyväksyneet asetuksen nro 1/2012 91a §:n 3 momentissa säädetyt soveltamissäännökset. Marraskuun 19 päivänä 2012 annetussa valtiovarainministeriön asetuksessa vahvistetaan muun muassa ne yleiset ja alakohtaiset edellytykset, joiden perusteella voidaan todeta, milloin lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettua toimintaa harjoitetaan ei-kaupallisiin tarkoituksiin.

(166) Ensinnäkin 19 päivänä marraskuuta 2012 annetun ministerin asetuksen 1 §:n 1 momentin p alamomentissa määritellään ei-kaupallisen toiminnan käsite. Institutionaalinen toiminta katsotaan ei-kaupalliseksi, jos a) sillä ei tavoitella voittoa, b) EU:n oikeuden mukaisesti se ei kilpaile sisämarkkinoilla toimivien muiden, voittoa tavoittelevien toimijoiden kanssa ja c) sillä ilmennetään yhteisvastuun ja toissijaisuuden periaatteita. Erityisesti edellä b luetelmakohdassa mainittu edellytys on tärkeä, koska sillä viitataan suoraan EU:n oikeuteen ja varmistetaan yleisesti, ettei kyseisellä toiminnalla kilpailla markkinoiden muiden, voittoa tavoittelevien toimijoiden kanssa, mikä on ei-kaupallisen toiminnan perusperiaate ([67]).

(167) Toiseksi asetuksen 3 §:ssä määritellään subjektiiviset yleisedellytykset, joiden on oltava kirjattuina ei-kaupallisen yhteisön perussääntöön tai yhtiöjärjestykseen ja joilla varmistetaan, että asianomainen toiminta on luonteeltaan ei-kaupallista. Nämä edellytykset ovat seuraavat: a) kielto jakaa suoraan tai välillisesti voittoa, käyttökatetta, varoja, varantoja tai pääomaa yhteisön elinkaaren aikana, ellei

([67]) Ks. asia C-222/04, Ministero dell'Economia e delle Finanze v. Cassa di Risparmio di Firenze SpA, Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato ja Cassa di Risparmio di San Miniato SpA (Kok., s. I-289, 121–123 kohta).

laki edellytä tällaista jakamista tai se toteutetaan samaan rakenteeseen ja samaa toimintaa harjoittavien yhteisöjen hyväksi, b) velvoite sijoittaa uudelleen mahdolliset voitot tai toimintaylijäämät yksinomaan sellaisen toiminnan kehittämiseen, jolla toteutetaan yhteiskunnallista yhteisvastuuta, c) jos ei-kaupallinen yhteisö lakkautetaan, sen omaisuus on siirrettävä toiselle, samanlaista institutionaalista toimintaa harjoittavalle ei-kaupalliselle yhteisölle, ellei laissa toisin määrätä.

(168) Kolmanneksi asetuksen 4 §:ssä esitetään muita edellytyksiä, joiden on täytyttävä yhdessä 1 ja 3 §:ssä tarkoitettujen edellytysten kanssa, jotta lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettu toiminta katsottaisiin ei-kaupalliseksi.

(169) Asetuksen mukaan erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltotyö katsotaan ei-kaupalliseksi, jos se täyttää vähintään toisen seuraavista edellytyksistä: a) valtio on hyväksynyt toiminnan ja sitä toteutetaan valtion, alueen tai paikallisten viranomaisten kanssa tehdyn sopimuksen perusteella julkista palvelua täydentävänä tai siihen kuuluvana toimintana ja sillä tarjotaan käyttäjille palvelu ilmaiseksi tai maksusta, jolla katetaan yleispalvelusta aiheutuvia menoja, b) jos toimintaa ei ole hyväksytty eikä sitä toteuteta sopimuksen perusteella, sitä tarjotaan ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta, joka ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin puolet samanlaisesta kaupallisesta toiminnasta samalla alueella maksetuista keskihinnoista, eikä maksu saa olla riippuvainen palvelusta aiheutuvista todellisista kustannuksista.

(170) Komissio toteaa ensimmäisestä edellytyksestä, että kuten Italian viranomaiset ovat selittäneet, asianomaisten yhteisöjen on vapautuksen saadakseen oltava osa yleisesti kattavaa kansallista terveydenhuoltojärjestelmää, joka perustuu yhteisvastuun periaatteeseen. Tällaisessa järjestelmässä julkiset sairaalat rahoitetaan suoraan sosiaaliturvamaksuista ja muista valtion varoista. Sairaalat tarjoavat palvelunsa maksutta yleiskattavuuden periaatteen mukaisesti tai perivät alennettua maksua, joka kattaa vain murto-osan palvelun todellisista kustannuksista. Ei-kaupalliset yhteisöt, jotka kuuluvat samaan luokkaan ja täyttävät samat edellytykset, katsotaan myös osaksi kansallista terveydenhuoltojärjestelmää ([68]). Komissio katsoo tarkasteltavana olevan asian erityispiirteiden perusteella ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä ([69]) vahvistettujen periaatteiden mukaisesti, että koska Italian kansallinen järjestelmä on yleisesti kattava, edellä kuvattua toimintaa harjoittavien yhteisöjen, jotka täyttävät kaikki laissa säädetyt edellytykset, ei voida katsoa olevan yrityksiä.

(171) Asetuksen toisen edellytyksen mukaan toiminnan on oltava ilmaista tai siitä perittävän maksun on oltava symbolinen. Ilmaiseksi tarjottavat palvelut eivät yleisesti ole taloudellista toimintaa. Tämä on tilanne erityisesti, jos tarjottavilla palveluilla ei kilpailla muiden markkinatoimijoiden kanssa, kuten 1 §:ssä säädetään. Sama koskee palveluja, joista peritään symbolinen maksu. Asetuksen mukaan korvaus ei saa olla suhteutettu palvelun kustannuksiin ollakseen luonteeltaan symbolinen, ja toisaalta asetettua kynnysarvoa – puolet samanlaisesta kaupallisesta toiminnasta samalla alueella maksetusta keskihinnasta – voidaan käyttää ainoastaan, jotta voidaan sulkea pois mahdollisuus vapautukseen (tästä on osoituksena ilmaisu *in ogni caso*, joka tapauksessa). Se ei kuitenkaan tarkoita, että kyseistä määrää pienempää hintaa perivät palveluntarjoajat olisivat oikeutettuja vapautukseen. Näin ollen komissio katsoo, että myös sosiaali- ja terveydenhuoltotoiminta, joka täyttää asetuksen 1 ja 3 §:ssä tarkoitetut yleiset ja subjektiiviset edellytykset, ei ole taloudellista toimintaa, jos se noudattaa voimassaolevassa lainsäädännössä vahvistettuja periaatteita.

(172) Koulutustoiminnan puolestaan katsotaan olevan ei-kaupallista, mikäli se täyttää tietyt edellytykset. Toiminnan on erityisesti oltava verrattavissa vastaavaan julkiseen toimintaan ja koulun pitää taata, ettei opiskelijoiden valinnassa esiinny syrjintää. Koulun on myös hyväksyttävä vammaisia oppilaita, sovellettava työehtosopimuksia, pidettävä yllä soveltuvia, säädettyjen standardien mukaisia rakenteita ja julkaistava taseensa. Lisäksi toiminta on tarjottava ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta, joka kattaa

([68]) Ks. erityisesti 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun lakiasetuksen nro 502 1 §:n 18 momentti.

([69]) Ks. asia T-319/99, FENIN vs. komissio (Kok., s. II-357, 39 kohta), vahvistettu asiassa C-205/03 P, FENIN vs. komissio (Kok., s. I-6295); Yhdistetyt asiat C-264/01, C-206/01, C-354/01 ja C-355/01, AOK Bundesverband ym. (Kok., s. I-2493, s. 45–55); ks. myös asia T-137/10, CBI vs. komissio, ei vielä julkaistu.

ainoastaan murto-osan palvelun todellisista kustannuksista eikä ole niihin sidoksissa. Komissio muistuttaa, että oikeuskäytännön ([70]) mukaan taloudellista toimintaa eivät ole tiettyjen julkiseen koulutusjärjestelmään kuuluvien laitosten tarjoamat kurssit, jotka maksetaan kokonaan tai pääosin julkisista varoista. Julkisen koulutuksen ei-taloudelliseen luonteeseen ei periaatteessa vaikuta se, että oppilaat tai heidän vanhempansa toisinaan joutuvat maksamaan opetus- tai ilmoittautumismaksuja, joilla katetaan osa järjestelmän toimintakuluista. Koska tällaiset maksut kattavat usein vain murto-osan palvelun todellisista kustannuksista, niitä ei voida pitää korvauksena tarjotusta palvelusta. Kuten komissiokin on todennut tiedonannossaan Euroopan unionin valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen ([71]), näitä periaatteita voidaan soveltaa julkisiin koulutuspalveluihin kuten ammattikoulutukseen, yksityisiin ja julkisiin kouluihin ja lastentarhoihin, sivutoimiseen opetustoimintaan yliopistoissa sekä yliopisto-opetukseen. Komissio katsoo edellä esitetyn perusteella, että asetuksessa tarkoitettua symbolista maksua ei voida pitää korvauksena tarjotuista palveluista. Tämän vuoksi komissio katsoo, että kun otetaan huomioon asetuksen 1 ja 3 §:ssä tarkoitetut yleiset ja subjektiiviset edellytykset ja 4 §:ssä tarkoitetut objektiiviset erityisedellytykset, asianomaisten yhteisöjen tarjoamaa koulutuspalvelua ei tässä tapauksessa voida katsoa taloudelliseksi toiminnaksi.

(173) Asetuksen 4 §:ssä todetaan, että majoitukseen, kulttuuriin, virkistykseen ja urheiluun liittyvä toiminta on tarjottava ilmaiseksi tai symbolisesta maksusta, jonka osuus ei kuitenkaan saa olla enemmän kuin puolet samanlaisesta kaupallisesta toiminnasta samalla alueella maksettu keskihinta, eikä maksu saa olla riippuvainen palvelusta aiheutuvista todellisista kustannuksista. Tämä edellytys on sama kuin edellä johdanto-osan 171 kappaleessa tarkasteltu toinen sosiaali- ja terveydenhuoltotoimintaan liittyvä edellytys, joten niitä koskevat samat näkökohdat. Ilmaiseksi tarjottavat palvelut eivät yleisesti ole taloudellista toimintaa. Sama koskee palveluja, joista peritään symbolinen maksu. Asetuksen mukaan ollakseen luonteeltaan symbolinen korvaus ei saa olla suhteutettu palvelun kustannuksiin, ja toisaalta asetettua kynnysarvoa – puolet samanlaisesta kaupallisesta toiminnasta samalla alueella maksetusta keskihinnasta – voidaan käyttää ainoastaan, jotta voidaan sulkea pois mahdollisuus vapautukseen (tästä on osoituksena ilmaisu *in ogni caso*, joka tapauksessa). Se ei kuitenkaan tarkoita, että kyseistä määrää pienempää hintaa perivät palveluntarjoajat olisivat oikeutettuja vapautukseen.

(174) Komissio ottaa huomioon myös muut edellytykset, jotka johtuvat asetuksen 1 §:n 1 momentin j ja m alamomentissa esitetyistä majoitus- ja urheilutoiminnan määritelmistä. Asetuksessa rajoitetaan majoitustoimintaan sovellettava vapautus koskemaan ei-kaupallisten yhteisöjen harjoittamaa majoitustoimintaa, joka on vain tiettyjen ryhmien käytettävissä eikä ole jatkuvaa. Asetuksessa todetaan erityisesti, että ”sosiaalisen majoitustoiminnan” on oltava tarkoitettu henkilöille, joilla on tilapäisiä tai pysyviä erityistarpeita tai jotka ovat fyysisten, psyykkisten, taloudellisten tai sosiaalisten olosuhteiden vuoksi tai perhesyistä muita heikommassa asemassa. Yhteisö voi veloittaa ainoastaan symbolisen korvauksen, joka ei kuitenkaan saa olla enempää kuin puolet kaupallisten yhteisöjen samanlaisesta kaupallisesta toiminnasta samalla alueella veloittamasta keskihinnasta, eikä veloitus saa liittyä palvelusta aiheutuviin todellisiin kustannuksiin. Asetuksessa selvitetään lisäksi, että vapautusta ei sovelleta 23 päivänä toukokuuta 2011 annetun asetuksen nro 79 ([72]) 9 §:ssä tarkoitettuihin hotelleihin tai hotellien kaltaisiin majoitusliikkeisiin. Näin ollen vapautusta ei voida soveltaa esimerkiksi hotelleihin, motelleihin ja aamiaismajoitusliikkeisiin. Komissio katsoo, että koska tässä tapauksessa majoituspalveluja tarjoavien ei-kaupallisten yhteisöjen on täytettävä asetuksen 1, 3 ja 4 §:ssä tarkoitetut subjektiiviset ja objektiiviset yleisedellytykset, tarkasteltavana olevan tapauksen ominaispiirteiden perusteella kyseinen toiminta, joka vastaa edellä mainittuja ominaisuuksia, ei ole Euroopan unionin oikeuden mukaisesti taloudellista toimintaa.

([70]) Asia 263/86, Humbel ja Edel (Kok., s. 5365, 17 ja 18 kohta); asia C-109/92, Wirth (Kok., s. I-6447, 15 ja 16 kohta); asia C-76/05, Schwarz (Kok., s. I-6849, 39 kohta). Ks. myös EFTAn tuomioistuimen asiassa E-5/07, Private Barnehagers Landsforbund vs. EFTAn valvontaviranomainen, 21.2.2008 antama tuomio, 80–83 kohta.

([71]) EUVL C 8, 11.1.2012, s. 4.

([72]) Lakiasetus nro 79, annettu 23 päivänä toukokuuta 2011 (*Codice della normativa statale in tema di ordinamento e mercato del turismo, a norma dell'articolo 14 della legge 28 novembre 2005, n. 246, nonché attuazione della direttiva 2008/122/CE, relativa ai contratti di multiproprieta', contratti relativi ai prodotti per le vacanze di lungo termine, contratti di rivendita e di scambio,* Italian virallinen lehti 129, 6.6.2011, lisäosa nro 139). Lakiasetuksen 9 §:ssä määritellään hotelleiksi tai hotellien kaltaisiksi rakenteiksi seuraavat: a) hotellit; b) motellit; c) lomakylät; d) loma-asunnot; e) täysihoitolat; f) kausihotellit; g) aamiaismajoitusyritykset; h) terveysmatkailuyritykset; i) kaikki muut majoitusliikkeet, joissa on samoja erityispiirteitä kuin yhdessä tai useammassa edellä esitetyistä luokista.

(175) Kun otetaan huomioon tarkasteltavana olevan tapauksen erityisolosuhteet ja se, että majoitukseen, kulttuuriin, virkistykseen ja urheiluun liittyvää toimintaa harjoittavien ei-kaupallisten yhteisöjen on täytettävä asetuksen 1 ja 3 §:ssä tarkoitetut edellytykset, tällaista toimintaa ei katsota taloudelliseksi toiminnaksi, jos sitä harjoitetaan laissa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.

(176) Tämän vuoksi komissio katsoo Italian viranomaisten toimittamien tietojen ja tarkasteltavana olevan tapauksen erityisominaisuuksien perusteella, että edellä tarkasteltu ei-kaupallisten yhteisöjen harjoittama toiminta, joka on täysin asetuksen 1, 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen subjektiivisten ja objektiivisten yleisedellytysten mukaista, ei ole luonteeltaan taloudellista. Harjoittaessaan edellä mainittua toimintaa täysin Italian laissa vahvistettujen edellytysten mukaisesti kyseiset ei-kaupalliset yhteisöt eivät siis toimi Euroopan unionin oikeudessa tarkoitettuina yrityksinä. Koska SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohtaa sovelletaan ainoastaan yrityksiin, käsiteltävänä oleva toimenpide ei kuulu sen soveltamisalaan.

(177) Komissio muistuttaa, että kun kiinteistöä käytetään samanaikaisesti useisiin tarkoituksiin, Italian lainsäädännön mukaan 1 päivästä tammikuuta 2013 on mahdollista laskea erikseen kiinteistön kaupallisen käytön suhteellinen osuus ja soveltaa uutta kunnallista kiinteistöveroa ainoastaan taloudelliseen toimintaan. Komissio toteaa, että jos yhteisö harjoittaa sekä taloudellista että ei-taloudellista toimintaa, sen saamaa osittaista vapautusta siitä kiinteistön osuudesta, jota ei ole käytetty taloudelliseen toimintaan, ei katsota sille eduksi sen harjoittaessa taloudellista toimintaa yrityksenä. Toimenpide ei tällöin ole SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

6.5. **Takaisinperintä**

(178) Kun komissio on todennut, että tuki ei sovellu sisämarkkinoille, sillä on SEUT-sopimuksen ja unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti toimivalta päättää, että jäsenvaltion on muutettava tai kumottava se ([73]). Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valtiolle asetetulla velvollisuudella poistaa komission sisämarkkinoille soveltumattomaksi katsoma valtiontuki pyritään palauttamaan aikaisempi tilanne ([74]). Tuomioistuin on todennut, että tämä tavoite on saavutettu, kun tuensaaja on palauttanut sääntöjenvastaisesti myönnetyt tuet ja tämän myötä menettänyt markkinoilla kilpailijoihinsa nähden saamansa edun, ja kun ennen tuen maksamista vallinnut tilanne on palautettu ([75]).

(179) Asetuksen (EY) N:o 659/99 ([76]) 14 artiklan 1 kohdan mukaan *"sääntöjenvastaista tukea koskevissa kielteisissä päätöksissä komissio päättää, että asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet tuen perimiseksi takaisin tuensaajalta"*.

(180) Koska vapautus entisestä kunnallisesta kiinteistöverosta (ICI) on katsottava sääntöjenvastaiseksi ja sisämarkkinoille soveltumattomaksi tueksi, tuen määrä on tämän vuoksi periaatteessa perittävä takaisin, jotta voidaan palauttaa ennen tuen myöntämistä vallinnut tilanne.

(181) Asetuksessa (EY) N:o 659/99 kuitenkin asetetaan takaisinperinnälle rajat. Erityisesti sen 14 artiklan 1 kohdan mukaan *"komissio ei saa vaatia tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi yhteisön lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista"*, esimerkiksi luottamuksensuojan vastaista. Unionin tuomioistuin on myös myöntänyt jäsenvaltiolle yhden poikkeuksen velvoitteesta panna täytäntöön sille osoitettu takaisinperimispäätös poikkeuksellisissa olosuhteissa, joiden vuoksi päätöksen asianmukainen täytäntöönpano on täydellisen mahdotonta ([77]).

(182) Koska Italian viranomaiset vetosivat muodollisen tutkintamenettelyn yhteydessä tällaisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin, komission on tarkasteltava, voidaanko niitä soveltaa tässä tapauksessa sen määrittelemiseksi, onko takaisinperintä tarpeen.

6.5.1. *Perusteltu luottamus*

(183) Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ja komission päätöskäytännön mukaan takaisinperintää koskeva vaatimus on unionin lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastainen, jos komission toiminta on herättänyt tuensaajassa perustellun luottamuksen siihen, että kyseinen tuki on myönnetty EU:n lainsäädännön mukaisesti.

([73]) Asia C-70/72, komissio v. Saksa (Kok., s. 813, 13 kohta).
([74]) Yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio (Kok., s. I-4103, 75 kohta).
([75]) Asia C-75/97, Belgia v. komissio (Kok., s. I-3671, 64-65 kohta).
([76]) EYVL L 83, 27.3.1999, s. 17.
([77]) Komission tiedonanto – Sääntöjenvastaisen ja yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperintää edellyttävien komission päätösten tehokas täytäntöönpano jäsenvaltioissa (EUVL C 272, 15.11.2007, s. 4, 18 kohta).

(184) Tuomioistuin on toistuvasti vahvistanut, että mahdollisuus vedota luottamuksensuojan periaatteeseen on kaikilla henkilöillä, joille EU:n toimielimen toiminnan vuoksi on syntynyt perusteltuja odotuksia. Henkilö ei kuitenkaan voi vedota luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen, jos hallintoviranomaiset eivät ole antaneet hänelle asiassa täsmällisiä lupauksia ([78]).

(185) Tässä tapauksessa Italian viranomaiset ja 78 asianomaista ovat vedonneet luottamuksensuojaan Euroopan parlamentin jäsenen kirjalliseen kysymykseen vuonna 2009 annetun vastauksen perusteella ([79]). Siinä komissio toteaa tehneensä alustavan arvion ja katsoneensa, etteivät lisäselvitykset olleet perusteltuja, koska oli epätodennäköistä, että ICI-järjestelmä asettaisi kirkolliset laitokset edulliseen kilpailuasemaan.

(186) Komissio on seuraavassa esitettävistä syistä sitä mieltä, ettei vastauksen olisi pitänyt aiheuttaa perusteltua luottamusta.

(187) Ensinnäkin komissio mainitsi esittävänsä näkemyksensä vain alustavan arvion perusteella. Komissio ei esittänyt tehneensä päätöstä, vaan vain katsovansa, ettei lisäselvityksille ollut tarvetta. Toiseksi komissio ilmaisi epäilevin sanakääntein olevansa sitä mieltä, ettei poikkeus ICI-verosta todennäköisesti aiheuttaisi etua kirkollisille laitoksille. Kolmanneksi kysymys ja vastaus koskivat ainoastaan kirkollisia yhteisöjä, jotka ovat vain yksi alaryhmä niiden ei-kaupallisten yhteisöjen joukossa, joihin ICI-verosta vapauttamista sovelletaan.

(188) Komissio katsoo edellä esitetyn perusteella, ettei se ole antanut sellaisia täsmällisiä, ehdottomia ja yhtäpitäviä vakuutteluja, jotka voisivat synnyttää kyseisen toimenpiteen edunsaajissa perusteltuja odotuksia siitä, että järjestelmä on säännönmukainen eikä kuulu valtiontukisääntöjen soveltamisalaan ja ettei toimenpiteestä aiheutuviin mahdollisiin etuihin liity takaisinperintää. Komissio ei katso ilmoittaneensa selkeästi ja ehdottomasti, ettei kyseistä vapautusta ICI-verosta pidettäisi valtiontukena.

([78]) Asiat C-182/03 ja C-217/03, Belgia ja Forum 187 ASBL v. komissio (Kok., s. I-5479, 147 kohta).

([79]) Kirjallinen kysymys E-177/2009 (EUVL C 189, 13.7.2010).

(189) Italia on myös ollut sitä mieltä, että komission kantelun tekijöille antamat ICI-verosta vapauttamista koskevat vastaukset, joista on kerrottu Italian viranomaisille epävirallisesti, loivat ei-kaupallisille yhteisöille perustellun luottamuksen siitä, että vapautus on unionin lainsäädännön mukainen. Komissio ei ole samaa mieltä Italian kanssa. Alustavan arvion sisältäneet kirjeet, jotka komissio lähetti kantelun tekijöille ja joista ilmoitettiin jäsenvaltiolle ainoastaan epävirallisesti, eivät edusta komission lopullista kantaa. Komission päätökset julkistetaan ja julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*, mutta näin ei tehdä, kun on kyse yksinkertaisesta hallinnollisesta menettelystä, jonka suhteen komissiolla ei sen käytettävissä olevien tietojen perusteella ole epäilyjä toimenpiteen soveltuvuudesta sisämarkkinoille. Lisäksi kaksi kantelun tekijää vei 15 päivänä helmikuuta päivätyn kirjeen unionin yleiseen tuomioistuimeen eikä se näin ollen ole lopullinen; kanteet vedettiin pois vasta menettelyn aloittamista koskevan päätöksen myötä.

(190) Edellä esitetyn perusteella komissio katsoo, etteivät Italia ja 78 asianomaista ole saaneet Euroopan unionin toimielimiltä takeita, jotka muodostaisivat perustellun luottamuksen ja estäisivät näin komissiota toteuttamasta takaisinperintää.

6.5.2. *Poikkeukselliset olosuhteet: takaisinperinnän täydellinen mahdottomuus*

(191) SEUT-sopimuksen 288 artiklan mukaan jäsenvaltion on noudatettava sille osoitettua takaisinperintäpäätöstä. Kuten edellä on esitetty, tähän velvoitteeseen sovelletaan yhtä poikkeusta tilanteessa, jossa jäsenvaltio osoittaa, että päätöksen asianmukainen täytäntöönpano on täydellisen mahdotonta poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi.

(192) Jäsenvaltiot vetoavat tähän mahdollisuuteen yleensä käydessään komission kanssa keskusteluja päätöksen hyväksymisen jälkeen ([80]). Tässä tapauksessa Italia kuitenkin ilmoitti jo ennen päätöksen hyväksymistä, ettei takaisinperintää pitäisi määrätä, koska sen täytäntöönpano olisi täysin mahdotonta. Koska Italia otti kysymyksen esiin muodollisessa tutkintamenettelyssä ja koska oikeudellisen perusperiaatteen mukaan keneltäkään ei voida vaatia mahdotonta, komissio katsoo, että kysymystä on käsiteltävä tässä päätöksessä.

([80]) Asia C-214/07, komissio v. Espanja (Kok., s. I-08357, 13 ja 22 kohta).

(193) Ensinnäkin on muistettava, että unionin tuomioistuin on jatkuvasti tulkinnut ”täydellisen mahdottomuuden” käsitettä hyvin tiukasti. Takaisinperinnän täytäntöönpanon täydellistä mahdottomuutta koskeva edellytys ei täyty silloin, kun jäsenvaltio ainoastaan ilmoittaa komissiolle päätöksen täytäntöönpanoon liittyvät oikeudelliset, poliittiset tai käytännön vaikeudet ([81]). Täydellinen mahdottomuus voitaisiin hyväksyä ainoastaan, jos takaisinperinnän täytäntöönpano on velvoitteen asettamisesta alkaen objektiivisella ja absoluuttisella tavalla mahdotonta ([82]).

(194) Italian viranomaiset ovat esittäneet käsiteltävänä olevassa tapauksessa, että olisi täydellisen mahdotonta määritellä sitä, mitkä ei-kaupallisille yhteisöille kuuluvat kiinteistöt oli tarkoitettu toimintaan, joka ei ole luonteeltaan yksinomaan kaupallista, tai hankkia tarvittavat tiedot sen veron määrän määrittelemiseksi, joka olisi pitänyt maksaa.

(195) Italian viranomaiset ovat selittäneet, että kiinteistörekisterin rakenteen vuoksi sen tietokannasta on mahdotonta hakea jälkikäteen tiedot ei-kaupallisille yhteisöille kuuluvista kiinteistöistä, joita ei ole tarkoitettu yksinomaan luonteeltaan kaupalliseen, ICI-verosta vapauttamista koskevissa säännöksissä mainittuun toimintaan. Kiinteistöissä harjoitettu toiminta ei käy ilmi kiinteistörekisterien tiedoista. Toisin sanoen kiinteistörekisterissä olevien tietojen perusteella ei voida määritellä, onko yhteisö harjoittanut tietyssä kiinteistössä kaupallista vai ei-kaupallista toimintaa. Kukin kiinteistö (myös ne kiinteistön osat, joilla on eri luokitus) on kirjattu kiinteistörekisteriin ainoastaan objektiivisten ominaisuuksiensa perusteella, ja nämä tiedot vastaavat sen fyysisiä ja rakenteellisia ominaisuuksia, jotka vaikuttavat sen käyttötarkoitukseen.

(196) Italia on selittänyt, että verotietokannasta ja erityisesti arkistoiduista ei-kaupallisten yhteisöjen veroilmoituksista saadaan selville ainoastaan, mitä kiinteistöjä käytetään ei-kaupallisiin tarkoituksiin. Tällaisessa tapauksessa rakennukset, jotka synnyttävät tuloja, on ilmoitettava veroilmoituslomakkeen rakennuksista saatavia tuloja koskevassa kohdassa RB, mutta ei kohdassa RS, joka koskee sekalaisia kustannuksia ja tuottoja. Toisaalta jos ei-kaupallinen yhteisö omistaa kiinteistöjä, joissa harjoitetaan myös kaupallista toimintaa, täytetään sekä kohta RB että kohta RS. Jos kuitenkin kohdassa RB ilmoitetaan useita rakennuksia, ei ole mahdollista yksilöidä sitä kiinteistöä, jossa veroilmoituksessa ilmoitetun tulon synnyttänyttä toimintaa on harjoitettu. Joka tapauksessa on huomattava, että veroilmoituksen kohdassa RS ilmoitetaan sekä kaupallisiin että ei-kaupallisiin tarkoituksiin käytetyistä tavaroista ja palveluista aiheutuneet kustannukset ja tuotot kootusti (tavarat ja palvelut, joka liittyvät toisinaan kaupallisen toiminnan ja toisinaan muun toiminnan harjoittamiseen). Myös kun kohdassa RB ilmoitetaan vain yksi rakennus, kiinteistörekisterin rakenteen (jossa rakennuksen käyttöä ei voi jaotella kaupalliseen ja ei-kaupalliseen osuuteen) vuoksi ei ole mahdollista osoittaa, missä määrin kiinteistössä on harjoitettu taloudellista toimintaa, joka on synnyttänyt veroilmoituksessa mainitun tulon.

(197) Komissio katsoo tämän vuoksi Italian viranomaisten osoittaneen, ettei kyseisiä tuensaajia voida yksilöidä eikä tukea voida laskea objektiivisesti käytettävissä olevien tietojen puutteen vuoksi. Verotietokannasta ja kiinteistörekisterin tietokannasta ei voida eritellä ei-kaupallisille yhteisöille kuuluvia kiinteistöjä, joita ei ole tarkoitettu yksinomaan ICI-verosta vapautusta koskevissa säännöksissä tarkoitettuun kaupalliseen toimintaan, eikä takaisin perittävän veron määrän laskemiseen tarvittavia tietoja tämän vuoksi ole mahdollista saada. Takaisinperintää koskevan määräyksen antaminen on siis objektiivisesti täysin mahdotonta.

(198) Komissio katsoo, että tarkasteltavana olevan tapauksen erityispiirteiden vuoksi Italian on täysin mahdotonta periä takaisin ICI-verosta vapauttamisen yhteydessä mahdollisesti sääntöjenvastaisesti myönnettyjä tukia. Tukia, jotka liittyvät sääntöjenvastaiseen ja sisämarkkinoille soveltumattomaan vapautukseen kunnallisesta kiinteistöverosta, ei näin ollen peritä takaisin.

7. **PÄÄTELMÄ**

(199) Komissio katsoo, että Italia on pannut sääntöjenvastaisesti täytäntöön lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitetun vapautuksen kunnallisesta kiinteistöverosta ja rikkonut näin SEUT-sopimuksen 108 artiklan 3 kohtaa.

(200) Koska kyseisessä järjestelyssä ei ole mahdollista yksilöidä perusteluja, joiden nojalla sen voitaisiin katsoa soveltuvan sisämarkkinoille, se on katsottava sisämarkkinoille soveltumattomaksi. Tukea ei kuitenkaan tarvitse periä takaisin, koska Italia on tuonut esiin poikkeuksellisia olosuhteita ja osoittanut, että perimisen täytäntöönpano olisi täydellisen mahdotonta.

([81]) Asia C-404/00, komissio v. Espanja (Kok., s. I-6695, 47 kohta).
([82]) Asia C-75/97, Belgia v. komissio, ”Maribel I” (Kok., s. I-3671, 86 kohta); asia C-214/07, komissio v. Ranska (Kok., s. I-08357, 13, 22 ja 48 kohta).

(201) Komissio katsoo, ettei tuloverolain 149 §:n 4 momentti ole SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

(202) Kun tarkastellaan sellaisille ei-kaupallisille yhteisöille, jotka harjoittavat yksinomaan tietynlaista toimintaa Italian lainsäädännössä asetettujen edellytysten mukaisesti, myönnettyä vapautusta uudesta kunnallisesta kiinteistöverosta (IMU), komissio katsoo toimenpiteen erityispiirteiden perusteella, ettei tällaista toimintaa voida pitää valtiontukisäännöissä tarkoitettuna taloudellisena toimintana, eikä se näin ollen kuulu SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Italian SEUT-sopimuksen 108 artiklan 3 kohdan vastaisesti toteuttama valtiontuki, joka on myönnetty ei-kaupallisille yhteisöille, jotka harjoittavat kyseisissä kiinteistöissä yksinomaan lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettua toimintaa, vapautuksena kunnallisesta kiinteistöverosta (*Imposta comunale sugli immobili*; ICI) ei sovellu sisämarkkinoille.

2 artikla

Tuloverolain 149 §:n 4 momentti ei ole SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

3 artikla

Ei-kaupallisille yhteisöille, jotka harjoittavat kiinteistöissä yksinomaan lakiasetuksen nro 504/92 7 §:n 1 momentin i alamomentissa tarkoitettua toimintaa, myönnetty vapautus uudesta kunnallisesta kiinteistöverosta (*Imposta municipale propria*, IMU)ei ole SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

4 artikla

Tämä päätös on osoitettu Italian tasavallalle.

Tehty Brysselissä 19 päivänä joulukuuta 2012.

Komission puolesta

Joaquín ALMUNIA

Varapuheenjohtaja

LIITE 1

LUETTELO ASIANOMAISISTA, JOTKA TOIMITTIVAT HUOMAUTUKSIA MENETTELYN ALOITTAMISTA KOSKEVAN PÄÄTÖKSEN PERUSTEELLA

Nimi tai nimitys/Osoite

1. Santa Maria Annunciata in Chiesa Rossa, Via Neera 24, Milano, Italia
2. Fondazione Pro-Familia, Piazza Fontana 2, Milano, Italia
3. Pietro Farracci, San Cesareo, Italia
4. Scuola Elementare Maria Montessori s.r.l., Roma, Italia
5. Parrocchia S. Luca Evangelista, Via Negarville 14, Torino, Italia
6. Parrocchia S. Nicolò di Bari, Piazza Principe Napoli 3, Tortorici (Messina), Italia
7. Parrocchia S. Nicolò di Bari, Via Libertà 30, Caronia (Messina), Italia
8. Parrocchia S. Nicolò di Bari, Piazza Matrice, S. Stefano di Camastra (Messina), Italia
9. Parrocchia S. Orsola, Contrada S. Orsola, S. Angelo di Brolo (Messina), Italia
10. Parrocchia Sacro Cuore di Gesù, Frazione Galbato, Gioiosa Marea (Messina), Italia
11. Parrocchia Sacro Cuore di Gesù, Corso Matteotti 51, Patti (Messina), Italia
12. Parrocchia Sacro Cuore di Gesù, Via Medici 411, S. Agata Militello (Messina), Italia
13. Istituto Sacro Cuore di Gesù, Via Medici 411, S. Agata Militello (Messina), Italia
14. Parrocchia Santi Nicolò e Giacomo, Discesa Sepolcri, Capizzi (Messina), Italia
15. Istituto Diocesano Sostentamento Clero, Via Cattedrale 7, Patti (Messina), Italia
16. Parrocchia Madonna del Buon Consiglio e S. Barbara, Con. Cresta, Naso (Messina), Italia
17. Parrocchia Maria SS. Annunziata, Frazione Marina, Marina di Caronia (Messina), Italia
18. Parrocchia Maria SS. Assunta, Via Battisti, Militello Rosmarino (Messina), Italia
19. Parrocchia Maria SS. Assunta, Via Monte di Pietà 131, Cesarò (Messina), Italia
20. Parrocchia Maria SS. Assunta, Piazza S. Pantaleone, Alcara Li Fusi (Messina), Italia
21. Parrocchia Maria SS. Assunta, Via Oberdan 6, Castell'Umberto (Messina), Italia
22. Parrocchia Maria SS. Assunta, Piazza Duomo, Tortorici (Messina), Italia
23. Parrocchia Maria SS. Assunta, Via Roma 33, Mirto (Messina), Italia
24. Parrocchia Maria SS. Del Rosario, Contrada Scala, Patti (Messina), Italia
25. Parrocchia Maria SS. Della Scala, Contrada Sceti, Tortorici (Messina), Italia

26. Parrocchia Maria SS. Della Visitazione, Contrada Casale, Gioiosa Marea (Messina), Italia

27. Parrocchia Maria SS. Delle Grazie, Via Campanile 3, Montagnareale (Messina), Italia

28. Parrocchia Maria SS. Delle Grazie, Via Cappellini 2, Castel di Lucio (Messina), Italia

29. Parrocchia Maria SS. Annunziata, Piazza Regina Adelasia 1, Frazzanò (Messina), Italia

30. Parrocchia Maria SS. Annunziata, Contrada Sfaranda, Castell'Umberto (Messina), Italia

31. Parrocchia Maria SS. Di Lourdes, Frazione Gliaca, Piraino (Messina), Italia

32. Parrocchia S. Giuseppe, Contrada Malvicino, Capo d'Orlando (Messina), Italia

33. Parrocchia s. Maria del Carmelo, Piazza Duomo 20, S. Agata Militello (Messina), Italia

34. Parrocchia S. Maria di Gesù, Via Giovanni XXIII 43, Raccuja (Messina), Italia

35. Parrocchia S. Maria Maddalena, Contrada Maddalena, Gioiosa Marea (Messina), Italia

36. Parrocchia S. Maria, Via S. Maria, San Angelo di Brolo (Messina), Italia

37. Parrocchia S. Michele Arcangelo, Via San Michele 5, Patti (Messina), Italia

38. Parrocchia S. Michele Arcangelo, Via Roma, Sinagra (Messina), Italia

39. Parrocchia S. Antonio, Via Forno Basso, Capo d'Orlando (Messina), Italia

40. Parrocchia S. Caterina, Frazione Marina, Marina di Patti (Messina), Italia

41. Parrocchia Cattedrale S. Bartolomeo, Via Cattedrale, Patti (Messina), Italia

42. Parrocchia Maria SS. Addolorata, Contrada Torre, Tortorici (Messina), Italia

43. Parrocchia S. Nicolò di Bari, Via Risorgimento, San Marco d'Alunzio (Messina), Italia

44. Parrocchia Immacolata Concezione, Frazione Landro, Gioiosa Marea (Messina), Italia

45. Parrocchia Maria SS Assunta, Piazza Mazzini 11, Tusa (Messina), Italia

46. Parrocchia Maria SS Assunta, Frazione Torremuzza, Motta d'Affermo (Messina), Italia

47. Parrocchia Maria SS Assunta, Salita Madre Chiesa, Ficarra (Messina), Italia

48. Parrocchia Maria SS. Della Catena, Via Madonna d. Catena 10, Castel di Tusa (Messina), Italia

49. Parrocchia Maria SS. Delle Grazie, Via N. Donna 2, Pettineo (Messina), Italia

50. Parrocchia Ognissanti, Frazione Mongiove, Mongiove di Patti (Messina), Italia

51. Parrocchia S. Anna, Via Umberto 155, Floresta (Messina), Italia

52. Parrocchia S. Caterina, Vico S. Caterina 2, Mistretta (Messina), Italia

53. Parrocchia S. Giorgio Martire, Frazione S. Giorgio, San Giorgio di Gioiosa M. (Messina), Italia

54. Parrocchia S. Giovanni Battista, Frazione Martini, Sinagra (Messina), Italia

55. Parrocchia S. Lucia, Via G. Rossini, S. Agata Militello (Messina), Italia

56. Parrocchia S. Maria delle Grazie, Via Normanni, S. Fratello (Messina), Italia

57. Parrocchia S. Maria, Piazzetta Matrice 8, Piraino (Messina), Italia

58. Parrocchia S. Michele Arcangelo, Piazza Chiesa Madre, Librizzi (Messina), Italia

59. Parrocchia S. Michele Arcangelo, Via Umberto I, Longi (Messina), Italia

60. Parrocchia S. Nicolò di Bari, Piazza S. Nicola, Patti (Messina), Italia

61. Parrocchia S. Nicolò di Bari, Via Ruggero Settimo 10, Gioiosa Marea (Messina), Italia

62. Parrocchia S. Nicolò di Bari, Via S. Nicolò, S. Fratello (Messina), Italia

63. Parrocchia Santa Maria e San Pancrazio, Via Gorgone, S. Piero Patti (Messina), Italia

64. Parrocchia Maria SS Assunta, Piazza Convento, S. Fratello (Messina), Italia

65. Parrocchia Maria SS. Del Rosario, Via Provinciale 7, Caprileone (Messina), Italia

66. Parrocchia Maria SS Assunta, Via Monachelle 10, Caprileone (Messina), Italia

67. Parrocchia Maria SS del Tindari, Via Nazionale, Caprileone (Messina), Italia

68. Parrocchia S. Febronia, Contrada Case Nuove, Patti (Messina), Italia

69. Parrocchia Maria SS. della Stella, Contrada S. Maria Lo Piano, S. Angelo di Brolo (Messina), Italia

70. Parrocchia S. Erasmo, Piazza del Popolo, Reitano (Messina), Italia

71. Parrocchia Maria SS. della Catena, Via Roma, Naso (Messina), Italia

72. Parrocchia S. Benedetto il Moro, Piazza Libertà, Acquedolci (Messina), Italia

73. Parrocchia S. Giuseppe, Frazione Tindari, Tindari (Messina), Italia

74. Parrocchia Santi Filippo e Giacomo, Via D. Oliveri 2, Naso (Messina), Italia

75. Parrocchia SS. Salvatore, Via Cavour 7, Naso (Messina), Italia

76. Santuario Maria SS del Tindari, Via Mons. Pullano, Tindari (Messina), Italia

77. Parrocchia S. Maria Assunta, Via Roma, Galati Mamertino (Messina), Italia

78. Fondazione Opera Immacolata Concezione O.N.L.U.S., Padova, Italia

79. Parrocchia San Giuseppe, Piazza Dante 11, Oliveri (Messina), Italia

80. Parrocchia S. Leonardo, Frazione San Leonardo, Gioiosa Marea (Messina), Italia